

Domstolarnas bevisvärdering i sexualbrottmål – en kartläggning

RättsPM 2007:13
Utvecklingscentrum Göteborg
Juli 2007

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Förord

Sexualbrott är en brottstyp med särskilda bevisvårigheter. Avsikten med denna promemoria är att främst inom Åklagarmyndigheten sprida kunskap om domstolarnas bevisvärdering i mål om sexualbrott.

Sammanlagt har 289 lagakraftvunna domar meddelade under 2005 och 2006 granskats utifrån en särskilt upprättad granskningsmall. Domarna har meddelats i mål där åklagaren har väckt åtal för sexualbrott enligt 6 kap. 1-5 §§ brottsbalken i dess lydelse efter den 1 april 2005 och där gärningen eller gärningarna har begåtts under perioden från och med den 1 april 2005 till och med den 30 september 2006. Resultatet av granskningen publiceras genom denna promemoria.

Viktiga slutsatser av granskningen återfinns i en inledande sammanfattning. I övrigt innehåller promemorian huvudsakligen tabeller med detaljerade resultat av granskningen och kommentarer till tabellerna.

Promemorian redovisar en kartläggning av domstolarnas bevisvärdering i sexualbrottmål, hur åklagarnas gärningsbeskrivning har behandlats och i vilken mån åtalen har ogillats. En slutsats av granskningen är att endast målsägandens uppgifter inte är tillräckliga för fällande dom då ord står mot ord. Andra generella slutsatser om vilken bevisning domstolarna kräver för fällande dom har visat sig svårare att dra. I promemorian redovisas några referat av ogillade domar för att ge exempel på vad domstolarna inte har funnit tillräckligt.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	5
2	Inledning	8
3	Syfte	8
4	Genomförande	8
4.1	Metod	8
4.2	Urval	10
4.3	Statistik	11
4.4	Projektorganisation	12
4.5	Kort om HD:s praxis beträffande bevisvärdering i sexualbrottmål	13
5	Granskningen	14
5.1	Inledande tabeller	14
5.1.1	Antal gärningar	14
5.1.2	Brottstyp stämt och dömt för inklusive ogillade åtal	15
5.1.3	Brottstyp stämt och dömt för uppdelat på respektive brottstyp exklusive ogillade åtal	17
5.1.3.1	Åtal väckt för våldtäkt	17
5.1.3.2	Åtal väckt för våldtäkt mot barn	17
5.1.3.3	Åtal väckt för grov våldtäkt	18
5.1.3.4	Åtal väckt för försök till våldtäkt	18
5.1.3.5	Åtal väckt för grov våldtäkt mot barn	18
5.1.3.6	Åtal väckt för sexuellt tvång	19
5.1.3.7	Åtal väckt för sexuellt utnyttjande av barn	19
5.1.3.8	Åtal väckt för försök till våldtäkt mot barn	19
5.1.4	Brottstyp och utgång i skuldfrågan	20
5.1.5	Ogillade domar	22
5.1.6	Överklagade åtalspunkter och eventuellt ändrad bedömning eller bevisning i överrätten	26
5.1.7	Ändrad bedömning av överklagade åtalspunkter och eventuellt ändrad bevisning eller inställning till gärningspåståendet	27
5.2	Bevisning m.m.	28
5.2.1	Den tilltalades inställning till gärningspåståendet per brottstyp	28
5.2.2	Den tilltalades inställning till gärningspåståendet och utgång i skuldfrågan	30
5.2.3	Typ av målsägandeförhör	31
5.2.4	Typ av målsägandeförhör och brott riktade mot barn/vuxna	32
5.2.5	Typ av målsägandeförhör och trovärdighet	33
5.2.6	Målsägandens trovärdighet och utgång i skuldfrågan	34
5.2.7	Den tilltalades trovärdighet och utgång i skuldfrågan	35
5.2.8	Relation mellan tilltalad och målsägande samt brottstyp ..	36
5.2.9	Relation mellan tilltalad och målsägande samt utgång i skuldfrågan	38

5.2.10	Muntlig bevisning och åberopande	39
5.2.11	Muntlig bevisning åberopad av åklagare och beaktad av domstol	41
5.2.12	Muntlig bevisning åberopad av tilltalad/försvarare och beaktad av domstol.....	42
5.2.13	Muntlig bevisning åberopad av målsägande/målsägandebiträde och beaktad av domstol..	43
5.2.14	Muntlig bevisning åberopad av flera parter och beaktad av domstol.....	44
5.2.15	Sakkunniga	44
5.2.16	Bevispersoner åberopade av åklagare och typ av iakttagelse.....	45
5.2.17	Bevispersoner åberopade av tilltalad/försvarare och typ av iakttagelse	47
5.2.18	Bevispersoner åberopade av målsägande/målsägandebiträde och typ av iakttagelse	48
5.2.19	Bevispersoner åberopade av flera parter och typ av iakttagelse.....	49
5.2.20	Domstolens beaktande av iakttagelser gjorda av bevispersoner.....	50
5.2.21	Vissa bevispersoners relation till målsäganden	51
5.2.22	Vissa bevispersoners relation till den tilltalade.....	51
5.2.23	Utgång i skuldfrågan då åklagarens enda bevisning är vittnesmål från nära anhörig till målsäganden	52
5.2.24	Skriftlig bevisning och åberopande	53
5.2.25	Skriftlig bevisning åberopad av åklagaren och beaktad av domstol.....	55
5.2.26	Skriftlig bevisning åberopad av tilltalad/försvarare och beaktad av domstol.....	57
5.2.27	Skriftlig bevisning åberopad av målsägande/målsägandebiträde och beaktad av domstol..	58
5.2.28	Skriftlig bevisning åberopad av flera parter och beaktad av domstol.....	59
5.2.29	Åklagarens åberopande av stödbevisning och utgång i skuldfrågan	60
5.2.30	Åklagarens åberopande av stödbevisning och den tilltalades inställning till gärningspåståendet	61
5.3	Övriga tabeller m.m.	64
5.3.1	Tid mellan brott och dom för samtliga granskade brottstyper.....	64
5.3.2	Den tilltalades och målsägandens kön.....	64
5.3.3	Den tilltalades ålder (år) vid brottsdatum.....	64
5.3.4	Målsägandens ålder (år) vid brottsdatum.....	65
5.3.5	Alkohol-/drogpåverkan och utgång i skuldfrågan.....	66
5.3.6	Den tilltalades alkohol-/drogpåverkan och målsägandens trovärdighet	67
5.3.7	Åberopande av uppgifter som har lämnats under förundersökning	68

1 Sammanfattning och slutsatser

- Ett stort antal åtal för våldtäkt har ogillats

Av 372 granskade åtalpunkter har 161 avsett åtal för våldtäkt. 44 av dessa 161 åtalpunkter (27,3 %) har ogillats. Övriga 117 åtalpunkter (72,7 %) har helt eller delvis bifallits. I de flesta fall (89,7 %) när åklagaren har väckt åtal för våldtäkt har brottet av domstol också rubricerats på detta sätt. När det gäller åtal för grov våldtäkt har 12 av 35 granskade åtalpunkter (34,3 %) för denna brottstyp ogillats. Av de 23 helt eller delvis bifallna åtalpunkterna har 19 (82,6 %) av domstol bedömts som grov våldtäkt.

- Ett stort antal av de åtal som väckts för våldtäkt mot barn har av domstol bedömts som sexuellt utnyttjande av barn

Av 372 åtalpunkter har 97 avsett åtal för våldtäkt mot barn. 16 av dessa 97 åtalpunkter (16,5 %) har ogillats. Övriga 81 åtalpunkter (83,5 %) har helt eller delvis bifallits. Domstolen har rubricerat 52 (64,2 %) som våldtäkt mot barn och 20 (24,7 %) som sexuellt utnyttjande av barn. En del av åtalen väcktes innan Högsta domstolen den 7 mars 2006 meddelade dom i mål B 3998-05 och B 4914-05 (NJA 2006 s. 79 I och II).

- De flesta ogillade åtalpunkterna har berott på bristande bevisning

63 av de totalt 82 ogillade åtalpunkterna (76,8 %) har ogillats därför att domstolen inte på objektiva grunder har funnit åtalet styrkt, d.v.s. bevisningen har inte ansetts tillräcklig för att styrka åklagarens gärningsbeskrivning.

- Fler åtalpunkter har ogillats när målsäganden och den tilltalade har varit ytligt bekanta än när de har varit nära bekanta, nära anhöriga eller obekanta

Av de ogillade 82 åtalpunkterna har målsäganden och den tilltalade i 34 fall (41,5 %) varit ytligt bekanta. Detta kan jämföras med att de har varit nära bekanta i 26 fall (31,7 %) och nära anhöriga i 15 fall (18,3 %). I tre av de granskade åtalpunkterna (3,7 %) har de varit obekanta och för fyra av åtalpunkterna (4,9 %) har inte deras relation framgått av den aktuella domen.

- Få erkända gärningar

Endast 61 av de granskade 372 åtalpunkterna (16,4 %) har helt eller delvis erkänts av den tilltalade.

- Brott mot barn har erkänts av den tilltalade i större utsträckning än brott mot vuxna

Den tilltalade har helt eller delvis erkänt två av 161 åtalpunkter för våldtäkt (1,2 %). När det gäller brottet våldtäkt mot barn har 35 av 97 åtalpunkter (36,0 %) erkänts helt eller delvis.

- Den vanligaste relationen mellan målsäganden och den tilltalade har varit att de har varit nära bekanta

Av de granskade åtalpunkterna har den vanligaste relationen mellan målsäganden och den tilltalade varit att de har varit nära bekanta (35,5 %), yttligt bekanta (28,0 %), nära anhöriga (19,6 %) samt obekanta (8,9 %). För 8,1 % av de granskade åtalpunkterna har inte relationen mellan målsäganden och den tilltalade framgått.

- Ett stort antal domar har överklagats och i de flesta fall har samma bedömning gjorts av samtliga instanser

245 av de 372 granskade åtalpunkterna (65,9 %) har överklagats. Beträffande 203 av dessa 245 överklagade åtalpunkter (82,9 %) har samma bedömning gjorts av samtliga instanser.

- Åklagaren har ofta åberopat förhör med personer som målsäganden har anförtrott sig åt men också i stor utsträckning förhör med personer som har gjort direkta eller indirekta iakttagelser

Av de bevispersoner som endast åklagaren har åberopat förhör med har 255 hörts huvudsakligen om uppgifter som målsäganden har lämnat direkt till bevispersonen. Sammanlagt 299 bevispersoner har hörts om direkta iakttagelser (95), indirekta iakttagelser av handlingen (45) och iakttagelser av målsäganden (159).

- Den vanligast förekommande skriftliga bevisningen har varit olika typer av dokumentation av målsägandens skador

Åklagaren har beträffande 135 av 372 åtalpunkter åberopat dokumentation av målsägandens skador som skriftlig bevisning. Domstolen har uttryckligen beaktat denna bevisning i 80 % av de åtalpunkter där den har åberopats.

- Endast i få fall har domstolen förordnat sakkunnig

Domstol har i endast tre av de granskade 372 åtalpunkterna (0,8 %) förordnat sakkunnig.

- Åklagaren har i princip alltid åberopat stödbevisning

I 21 av de 372 granskade åtalpunkterna (5,6 %) har åklagaren inte åberopat någon bevisning (stödbevisning) utöver förhör med målsäganden och den tilltalade.

- När stödbevisning inte har åberopats har den tilltalade antingen erkänt gärningen eller har andra speciella omständigheter förelegat

I 15 av de 21 åtalspunkter där ingen annan bevisning har åberopats utöver förhör med den tilltalade och målsäganden har den tilltalade helt eller delvis erkänt gärningen. Av resterande sex åtalspunkter har den tilltalade förnekat brott i tre fall, vitsordat de faktiska omständigheterna men förnekat brott i två fall och varken kunnat erkänna eller förneka gärningen i ett fall.

- Målsägandens uppgifter har inte varit tillräckliga för fällande dom om inte den tilltalade har erkänt gärningen eller speciella omständigheter har förelegat

Beträffande de fem åtalspunkter där ingen stödbevisning har åberopats och den tilltalade inte har erkänt gärningen men ändå dömts för denna har speciella omständigheter förelegat. Den tilltalade har i samtliga dessa fem fall samtidigt dömts även för annan brottslighet där bevisning utöver förhör med målsäganden och den tilltalade har åberopats. I ett par av dessa fall har det varit sexualbrott mot andra målsägande som den tilltalade samtidigt dömts för. Beträffande en åtalspunkt där den tilltalade varken har kunnat erkänna eller förneka gärningen och där ingen stödbevisning har åberopats har åtalet ogillats.

- Det är sällsynt att förhör med en nära anhörig till målsäganden har varit åklagarens enda stödbevisning

I få fall, 11 av 372 åtalspunkter, har åklagaren som enda bevisning åberopat förhör med en nära anhörig till målsäganden. Av dessa 11 åtalspunkter har sex helt eller delvis bifallits och fem ogillats.

- Många av de tilltalade är unga och nästan alla är män

Vid 67,4 % av de granskade åtalspunkterna har den tilltalade varit under 35 år vid tidpunkten för gärningen. Vid samtliga granskade åtalspunkter utom en har den tilltalade varit en man.

- De flesta målsägandena är kvinnor

Vid 348 av de granskade åtalspunkterna har målsäganden varit en kvinna/flicka och vid 22 en man/pojke. Av två domar har det inte varit möjligt att utläsa målsägandens kön.

2 Inledning

Den 1 april 2005 genomfördes omfattande förändringar av 6 kapitlet brottsbalken genom lagen (2005:90) om ändring i brottsbalken. Genom projektplanen för år 2006 beslutade Åklagarmyndigheten Utvecklingscentrum (UC) Göteborg att genomföra en fördjupad uppföljning av den nya lagstiftningen och att denna uppföljning skulle ske i två delar. Gemensamt för båda delarna av uppföljningen har varit analys av domar som meddelats sedan den nya lagstiftningen trädde i kraft.

Den första delen av uppföljningen avsåg tillämpningen av den nya sexualbrottslagstiftningen med avseende på följande rubriceringsfrågor.

Våldtäkt - grov våldtäkt

Våldtäkt mot barn – sexuellt utnyttjande av barn

Analysen utfördes under hösten 2006 av numera jur. kand. Andreas Ekengren och Samuel Hartman inom ramen för juris kandidatprogrammet vid Juridiska institutionen, Göteborgs universitet. Resultatet av analysen har publicerats i form av en studentuppsats med rubriken "Våldtäkt – Grov våldtäkt, Våldtäkt mot barn – Sexuellt utnyttjande av barn – En uppsats baserad på 107 domstolsavgöranden". Samma författare har även refererat domar avseende grov våldtäkt mot barn. Uppsatsen och referatsamlingen finns tillgängliga genom universitetets hemsida och genom Åklagarmyndighetens intranät Rånet.

Den andra delen av uppföljningen avser en kartläggning av domstolarnas bevisvärdering i sexualbrottmål och publiceras genom denna rättspromemoria.

3 Syfte

Sexualbrott är en brottstyp med särskilda bevisvärigheter. Syftet med projektet är att kartlägga domstolarnas bevisvärdering i mål om sexualbrott, hur åklagarnas gärningsbeskrivning har behandlats och i vilken mån åtalen har ogillats. Avsikten är vidare att undersöka vilken bevisning som krävts för att bifalla åtalet respektive vilken bevisning som inte har ansetts tillräcklig då åtalet ogillats. Ytterst är syftet med projektet att förbättra kvaliteten på förundersökningar angående sexualbrott för att härigenom bidra till en ökad lagföring och till hållbara domslut.

4 Genomförande

4.1 Metod

UC Göteborg har under 2005 och 2006 samlat in domar som meddelats sedan den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 april 2005. De insamlade domarna har meddelats av tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen avseende gärningar där åklagaren har väckt åtal för brott enligt 6 kap. 1-5 §§ brottsbalken, dvs. våldtäkt (6 kap. 1 § 1 och 2 st.), mindre grov våldtäkt (6 kap. 1 § 3 st.), grov våldtäkt (6 kap.1 § 4 st.), sexuellt tvång (6 kap. 2 § 1 och 2 st.), grovt sexuellt tvång (6 kap. 2 § 3 st.), sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning (6 kap. 3 § 1 st.), grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning (6 kap. 3 § 2 st.), våldtäkt mot barn (6 kap.

4 § 1 och 2 st.), grov våldtäkt mot barn (6 kap. 4 § 3 st.) och sexuellt utnyttjande av barn (6 kap. 5 §). Även domar beträffande försök och medverkan till dessa brott har samlats in.

Insamlandet har gått till på följande sätt. Landets åklagarkammare har till UC Göteborg för kännedom skickat domar med brottsdatum från och med den 1 april 2005 till och med den 30 september 2006. UC Göteborg har också av Planeringsenheten, Riksåklagarens kansli, beställt registeruppgifter om samtliga landets åklagarkammares ärendenummer för brottsmisstankar med brottskod tillhörande gruppen sexualbrott (0621-0628, A631-636, C631-636 och D631-636) med brottsdatum från och med den 1 maj 2005 till och med den 28 februari 2006. UC Göteborg har härefter av respektive åklagarkammare beställt avgörandena i de aktuella målen. UC Göteborg har även skrivit ut vissa domar från "Juridik Idag" och i sådana fall inte beställt avgörandet från den berörda åklagarkammaren.

I samband med granskningen av domarna har uppgifter matats in i en särskilt framtagen granskningsmall i Excel. Till stöd för inmatningen har granskarna haft en manual. Ett analysunderlag har tagits fram angående vilka frågeställningar som rättspromemorian särskilt skall inriktas på. Efter avslutad granskning har uppgifterna förts över till ett särskilt statistik- och analysprogram (SPSS).

Mallen i Excel har konstruerats för att undvika tolkningsproblem. Domskrivning är dock inte mallbunden varför tolkningar av domarna i vissa avseenden inte har kunnat undvikas. Granskningsarbetet inleddes med att ett visst antal domar granskades av båda granskarna för att nå en enhetlighet i granskningen. Manualen har, främst under det inledande granskningsarbetet, förtydligats i anledning av uppkomna tolkningsfrågor. Löpande avstämningar av bedömningar i olika frågor har därefter skett. Utgångspunkten för granskningen har genomgående varit att endast markera i mallen för det som domstolen uttryckligen angett.

Granskningsmallen är utformad på ett sådant sätt att för vissa frågor innebär en markering i mallen förekomst av en viss omständighet medan en icke-markering innebär att omständigheten inte förekommer eller att omständigheten inte uttryckligen framgår av domen. Ett exempel på en tabell med denna typ av frågor är 5.2.5.

Även om granskningsmallen innehåller ett stort antal frågor har den dock inte kunnat göras heltäckande. Granskarna har vid ifyllandet av granskningsmallen uppmärksammat ett antal omständigheter som inte ryms i mallen. Dessa omständigheter kommenteras särskilt i anslutning till respektive tabell.

Läsanvisningar och kommentarer återfinns i anslutning till respektive tabell. I vänsterkolumnen till tabellerna 5.2.2-5.2.7, 5.2.9, 5.2.23, 5.2.29-5.2.30 och 5.3.5-5.3.6 finns antecknat "Rad-%" och "Kol-%". Detta står för rad- och kolumnprocent samt innebär att dessa tabeller kan läsas både rad- och kolumnvis. Förutom en redovisning av själva resultatet av granskningen refereras och kommenteras i anslutning till respektive tabell en del av de domar som har granskats.

4.2 Urval

Granskningen omfattar lagakraftvunna avgöranden med brottsdatum från och med den 1 april 2005 till och med den 30 september 2006. De brottstyper som granskats är samtliga brott enligt 6 kap. 1-5 §§ brottsbalken. Även försöksbrott och medverkan till brott omfattas av granskningen. Både bifallna och ogillade åtal omfattas av granskningen.

Av de granskade 289 domarna har 100 meddelats av tingsrätt, varav 52 år 2005 och 48 år 2006, 185 av hovrätt, varav 61 år 2005 och 124 år 2006, samt fyra av Högsta domstolen. Domarna från Högsta domstolen har samtliga meddelats år 2006.

För avgöranden med brottsdatum från och med den 1 maj 2005 till och med den 28 februari 2006 omfattar granskningen med relativt stor grad av säkerhet landets samtliga avgöranden under denna tidsperiod. Det finns dock en viss risk för att inte samtliga meddelade domar omfattas. Denna risk beror på eventuella felkodningar vid framtagandet av uppgift om aktuella ärendenummer ur Åklagarmyndighetens databas.

För avgöranden med brottsdatum under april månad 2005 samt från och med den 1 mars 2006 till och med den 30 september 2006 omfattar granskningen inte alla landets domar under denna tidsperiod. Detta beror på att insamlandet av avgöranden under denna period helt bygger på att åklagarkammarna för kännedom skickat in avgöranden till UC Göteborg utan att dessa omfattas av någon beställning som grundas på uppgifter från Åklagarmyndighetens databas. Det kan noteras att beträffande denna tidsperiod har vissa åklagarkammare skickat in ett mycket stort antal domar, medan andra åklagarkammare inte har skickat in några avgöranden över huvud taget.

UC Göteborg har bedömt att fördelarna med att låta även dessa för kännedom inskickade domar ingå i granskningen har övervägt nackdelarna med att göra detta.

Sammanlagt 372 åtalpunkter ur de 289 lagakraftvunna domarna har granskats. 331 av åtalpunkterna omfattar brottsdatum från och med maj 2005 till och med februari 2006. Resterande 41 åtalpunkter avser brottsdatum med endast april 2005 eller från och med mars 2006 till och med september 2006. Av dessa 41 åtalpunkter har 23 bifallits, 15 ogillats och tre delvis bifallits.

Det kan framhållas att det inte varit möjligt att vid denna granskning använda rättsstatistik från Brottsförebyggande rådet (Brå), varom mer nedan, som utgångspunkt för att beställa domar. Detta beror dels på sekretessbestämmelser, dels på att Brå:s statistik endast omfattar bifallna tingsrättsdomar.

Sammanlagt har, såsom tidigare nämnts, 289 lagakraftvunna domar innehållande totalt 372 åtalpunkter avseende brottstyper och brottsdatum enligt ovan granskats. En del av åtalpunkterna har innefattat åtal för mer än en gärning. I de fall där den lagakraftvunna domen har meddelats av Högsta domstolen eller av en hovrätt har underrätternas domar också granskats, men registreringen i den särskilda granskningsmallen i Excel har skett med utgångspunkt från den lagakraftvunna domen.

Inga sekretessbelagda delar av domarna har granskats. Detta innebär naturligtvis att en fullständig granskning av dessa domar inte har kunnat göras. En dom har över huvud taget inte varit möjlig att granska på grund av alltför omfattande sekretess (Alingsås tingsrätts dom 2006-04-12 i mål B 1950-05 angående sexuellt tvång). En annan dom har inte granskats eftersom åtalet beträffande den tänkta granskade gärningen avvisades av formella skäl då gärningen begåtts i Tunisien och inte var straffbelagd där (Svea hovrätts dom 2006-06-02 i mål B 2968-06 angående bl.a. våldtäkt). Granskningen omfattar, som ovan nämnts, gärningar som begåtts under perioden från och med den 1 april 2005 till och med den 30 september 2006. I de fall där åtal samtidigt väckts för sexualbrott som har begåtts före den 1 april 2005 har granskningen inte omfattat dessa tidigare gärningar, men däremot de gärningar som begåtts under den tidsperiod som granskningen avser.

4.3 Statistik

Brottsförebyggande rådet (Brå) har i den officiella rättsstatistiken angett följande.

Antalet personer dömda för sexualbrott år 2005 uppgick totalt till 882 (tabell 420). Inledningsvis anges det antal personer som dömts för brott enligt 6 kap. brottsbalken i dess lydelse både före och efter den 1 april 2005. Inom parentes anges de brottsrubriceringar som gällde före den 1 april 2005.

- 185 personer dömdes för våldtäkt
- 31 för grov våldtäkt
- 5 för sexuellt tvång
- 22 för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning (inkl. sexuellt utnyttjande resp. grovt sexuellt utnyttjande)
- 155 för våldtäkt mot barn (inkl. sexuellt utnyttjande resp. grovt sexuellt utnyttjande av underårig)
- 72 för grov våldtäkt mot barn (inkl. sexuellt utnyttjande resp. grovt sexuellt utnyttjande av underårig)
- 4 för sexuellt utnyttjande av barn

Brå har gjort en specialgranskning av sexualbrott fördelat efter vilken lagstiftning som tillämpats (tabell 4 a). Här redovisas det antal personer som dömts för brott enligt 6 kap. brottsbalken i dess lydelse efter den 1 april 2005 med det ovan redovisade totala antalet dömda personer inom parentes.

- 79 (185) personer dömdes för våldtäkt
- 14 (31) för grov våldtäkt
- 1 (5) för sexuellt tvång
- 0 (22) för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning
- 22 (155) för våldtäkt mot barn
- 5 (72) för grov våldtäkt mot barn
- 4 (4) för sexuellt utnyttjande av barn

Övriga personer dömdes för andra brott enligt 6 kap. brottsbalken. Totalt dömdes 125 personer år 2005 för brott enligt 6 kap. 1-5 §§ brottsbalken i dess lydelse efter den 1 april 2005.

År 2006 uppgick antal personer dömda för sexualbrott till totalt 870 (tabell 420). Någon motsvarande uppdelning av antal personer som dömts enligt lagstiftningen före respektive efter den 1 april 2005 har ännu inte gjorts. Enligt uppgift från Brå kommer en sådan att göras i samband med publicering av kriminalstatistik den 31 augusti 2007. Nedan anges det antal personer som dömts för brott enligt 6 kap. brottsbalken i dess lydelse före och efter den 1 april 2005. Inom parentes anges även här de brottsrubriceringar som gällde före den 1 april 2005.

- 196 personer dömdes för våldtäkt
- 30 för grov våldtäkt
- 21 för sexuellt tvång
- 13 för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning (inkl. sexuellt utnyttjande resp. grovt sexuellt utnyttjande)
- 152 för våldtäkt mot barn (inkl. sexuellt utnyttjande resp. grovt sexuellt utnyttjande av underårig)
- 47 för grov våldtäkt mot barn (inkl. sexuellt utnyttjande resp. grovt sexuellt utnyttjande av underårig)
- 19 för sexuellt utnyttjande av barn

Övriga personer dömdes för andra brott enligt 6 kap. brottsbalken.

4.4 Projektorganisation

Överåklagaren Lisbeth Johansson har varit projektansvarig och kammaråklagaren Kajsa Rapp projektledare.

Till projektet har knutits en referensgrupp. Denna har bestått av rådmannen Peter Broberg, Varbergs tingsrätt, byråchefen Stefan Johansson, Brottmålsavdelningen, Riksåklagarens kansli, kammaråklagaren Maria Sterup Preijde, Åklagarkammaren i Borås, samt Lisbeth Johansson, ordförande, och Kajsa Rapp, sekreterare. Referensgruppen har sammanträtt vid två tillfällen. Referensgruppen har framför allt lämnat synpunkter på granskningsmallen, analysunderlaget och rättspromemorian. UC Göteborg är dock ensamt ansvarig för projektet och för den slutliga utformningen av rättspromemorian.

För granskningen av domarna har en särskild granskningsmall i Excel upprättats. Ekorevisorn Christer Kronqvist, Ekobrottsmyndigheten, 1:a kammaren i Göteborg, har tekniskt utarbetat denna granskningsmall.

Kammaråklagarna Micael Dahlberg, Åklagarkammaren i Gävle, och Lena Kastlund, City åklagarkammare i Stockholm, har tillsammans granskat samtliga domar och matat in resultatet av granskningen i Excel-mallen.

För analysen av domarna har dataprogrammet SPSS använts. Forskaren Karl Ask (doktor i psykologi) vid Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet, har fört över resultaten av granskningen i Excel till SPSS. Därefter har han utarbetat samtliga tabeller och diagram i denna rättspromemoria.

4.5 Kort om HD:s praxis beträffande bevisvärdering i sexualbrottmål

HD har i flera avgöranden (bl.a. NJA 1991 s. 83, 1992 s. 446 och 1993 s. 68) uttalat att bevisningen i de flesta mål om sexualbrott huvudsakligen utgörs av målsägandens uppgifter och att detta inte hindrar att bevisningen ändå kan befinnas tillräcklig för fällande dom. HD har framhållit att det för en fällande dom förutsätts att domstolen genom den utredning som förebringats finner det ha blivit ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade gjort sig skyldig till vad som lagts honom till last.

I NJA 2005 s. 712 hänvisade HD till tidigare uttalanden i NJA 1991 s. 83 och påtalade att det i 1991 års fall fanns stödbevisning bl.a. i form av uppgifter som kvinnan lämnat till sin mor och sin syster, men att sådan stödbevisning saknades när det gällde den åtalade våldtäkten. HD framhöll att det i denna del inte fanns någon annan utredning än målsägandens egna uppgifter. HD fann att dessa visserligen hade hög trovärdighet och att denna inte förringades av att gärningen kom att anmälas först lång tid efter det att brottet påstods ha begåtts. Avsaknaden av stödbevisning i förening med den stora vagheten i tidsangivelsen för det påstådda brottet och de svårigheter som till följd härav förelegat för den tilltalade att föra motbevisning ledde sammantaget ändå till slutsatsen att det inte kunde anses vara ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade gjort sig skyldig till den påstådda våldtäkten. HD påtalade också att målsägandens uppgifter om övriga övergrepp hade präglats av stor detaljrikedom även i fråga om de omständigheter som föregick och inträffade efter övergreppen men att sådana uppgifter saknades när det gällde den påstådda våldtäkten samt att målsäganden inte närmare hade kunnat placera händelsen i tiden. Mot denna bakgrund ogillade HD åtalet för våldtäkt.

5 Granskningen

5.1 Inledande tabeller

5.1.1 Antal gärningar

Antal gärningar	Antal	%	Kumul. %
1	317	93,5	93,5
2	9	2,7	96,2
3	6	1,8	97,9
4	1	0,3	98,2
5	2	0,6	98,8
7	1	0,3	99,1
10	1	0,3	99,4
12	1	0,3	99,7
90	1	0,3	100,0
Total	339	100,0	

Granskningen omfattar totalt 289 lagakraftvunna domar innehållande sammanlagt 372 åtalspunkter. Beträffande en del av åtalspunkterna har åtal väckts för mer än en gärning. För 339 av de 372 åtalspunkterna framgår det antal gärningar som åtal väckts för. När det gäller övriga 33 åtalspunkter framgår det inte av domen det exakta antalet gärningar som åtal väckts för. Vid en översiktlig genomläsning kan det dock konstateras att beträffande flertalet av dessa åtalspunkter omfattar åtalet fler än en gärning.

Av de 339 åtalspunkterna har den tilltalade vid 317 fall (93,5 %) åtalats för en gärning. Vid resterande 22 åtalspunkter (6,5 %) har den tilltalade åtalats för fler än en gärning. Antalet gärningar som respektive åtalspunkt har omfattat har varierat mellan två och 90. Beträffande åtalspunkten avseende 90 gärningar var omständigheterna följande. Åtal väcktes mot en 19-årig tilltalad för våldtäkt mot barn mot en 14-årig målsägande. Gärningarna bestod i minst 20 samlag per månad under en tid av drygt cirka fyra och en halv månad. Tingsrätten fann brottet styrkt och att det skulle rubriceras som sexuellt utnyttjande av barn med hänsyn bl.a. till att det sexuella förhållandet var frivilligt och ömsesidigt (Linköpings tingsrätts dom 2005-10-26 i mål B 2553-05).

5.1.2 Brottstyp stämt och dömt för inklusive ogillade åtal

Typ av brott	Stämt för		Dömt för	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Våldtäkt	161	43,3%	107	36,9%
Våldtäkt mot barn	97	26,1%	57	19,7%
Grov våldtäkt	35	9,4%	19	6,6%
Försök till våldtäkt	23	6,2%	16	5,5%
Grov våldtäkt mot barn	18	4,8%	12	4,1%
Sexuellt tvång	10	2,7%	9	3,1%
Sexuellt utnyttjande av barn	10	2,7%	30	10,3%
Försök till våldtäkt mot barn	9	2,4%	2	0,7%
Medhjälp till våldtäkt mot barn	2	0,5%	1	0,3%
Försök till grov våldtäkt	2	0,5%	1	0,3%
Försök till grov våldtäkt mot barn	1	0,3%	1	0,3%
Medhjälp till våldtäkt	1	0,3%	1	0,3%
Försök till sexuellt tvång	1	0,3%	2	0,7%
Grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	1	0,3%	1	0,3%
Grovt sexuellt tvång	1	0,3%	1	0,3%
Sexuellt övergrepp mot barn	-	-	7	2,4%
Sexuellt ofredande	-	-	5	1,7%
Försök till sexuellt övergrepp mot barn	-	-	5	1,7%
Mindre grov våldtäkt	-	-	5	1,7%
Misshandel	-	-	3	1,0%
Försök till köp av sexuell handling av barn	-	-	2	0,7%
Olaga tvång	-	-	2	0,7%
Grovt sexuellt övergrepp mot barn	-	-	1	0,3%
Total	372	100,0%	290	100,0%

Av denna tabell framgår bl.a. vilka 372 åtalpunkter som granskningen omfattar fördelat på respektive brottstyp. Granskningen omfattar brott enligt 6 kap. 1-5 §§ brottsbalken. De flesta granskade åtalpunkterna avser åtal för våldtäkt (161) och våldtäkt mot barn (97). Därefter kommer 35 granskade åtalpunkter för grov våldtäkt, 23 för försök till våldtäkt och 18 för grov våldtäkt mot barn.

Tabellen visar vilka brott som åklagaren har väckt åtal för och för vilka brott som domstolen dömt. I kolumnen "Stämt för" redovisas endast de brottstyper som omfattas av granskningen, nämligen följande brott med aktuell paragraf i 6 kap. brottsbalken inom parentes.

Våldtäkt (1 § 1 och 2 st.)
Mindre grov våldtäkt (1 § 3 st.)
Grov våldtäkt (1 § 4 st.)
Sexuellt tvång (2 § 1 och 2 st.)
Grovt sexuellt tvång (2 § 3 st.)
Sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning (3 § 1 st.)
Grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning (3 § 2 st.)
Våldtäkt mot barn (4 § 1 och 2 st.)
Grov våldtäkt mot barn (4 § 3 st.)
Sexuellt utnyttjande av barn (5 §)

Härtill kommer åtal även för försök och medverkan till dessa brott.

I en del fall har domstolen bifallit åtalet, men rubricerat gärningen annorlunda än åklagaren. Det brott som domstolen dömt för kan vara ett annat än någon av de brottstyper som granskningen omfattar. I kolumnen "Dömt för" förekommer därför flera andra brottstyper än de som granskningen omfattar. Exempel på sådana brott är sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande och misshandel.

Av de granskade 372 åtalpunkterna har, som ovan nämnts, 161 åtal väckts för våldtäkt. Domstolen har dömt för våldtäkt i 107 fall. En del av de åtal som har väckts för våldtäkt har rubricerats som annat brott, t.ex. misshandel och sexuellt ofredande. Hur de åtal som väckts för våldtäkt närmare har rubricerats av domstol framgår av tabell 5.1.3.1., se vidare nedan. En del av de åtal som har väckts för våldtäkt har ogillats. Ogillade och delvis bifallna åtal presenteras närmare vid tabell 5.1.4. Det kan även här anmärkas att en del av de åtal som har väckts för t.ex. grov våldtäkt av domstol har rubricerats som våldtäkt.

På motsvarande sätt förhåller det sig med flertalet övriga granskade brottstyper. Hur domstolen har rubricerat brotten i förhållande till hur åklagaren har väckt åtal framgår av tabellerna 5.1.3.1.-5.1.3.8. Vissa brottstyper med få väckta åtal omfattas dock inte av denna fördjupade analys. Ogillade och delvis bifallna åtal presenteras, som ovan nämnts, i tabell 5.1.4.

Av de granskade 372 åtalpunkterna har åklagaren i 97 fall väckt åtal för våldtäkt mot barn och av de granskade åtalpunkterna har domstolen i 57 fall dömt för detta brott. Beträffande brottet sexuellt utnyttjande av barn har 10 av 372 åtalpunkter avsett åtal för detta brott, men domstol har bedömt att fler fall än så, 30 av de granskade åtalpunkterna, skall rubriceras som sexuellt utnyttjande av barn.

En förklaring till detta kan vara Högsta domstolens domar NJA 2006 s. 79 I och II. Omständigheterna var i korthet följande. Åklagaren hade i båda målen väckt åtal för våldtäkt mot barn. I det ena målet var målsäganden vid tidpunkten för brottet 13 år 10 månader. Den tilltalade var 25 år och familjefar. De hade en kärleksrelation och hade kommit överens om att ha samlag, vilket de också hade. I det andra målet var målsäganden 14 år 10 månader och den tilltalade 24 år åtta månader. Den tilltalade hade haft ett förhållande med målsägandens mamma, men inte någon relation med målsäganden sedan tidigare. Målsäganden var vid tidpunkten för gärningen, ett samlag, berusad och trött. Annat var inte visat än att samlaget var frivilligt.

HD bedömde båda brotten som sexuellt utnyttjande av barn och inte våldtäkt mot barn.

För vissa brott är det vanligt att åklagaren väcker åtal för "normalvarianten" av brottet, men att domstol sedan rubricerar gärningen som en lindrigare variant av den aktuella brottstypen. Förutom brotten våldtäkt mot barn – sexuellt utnyttjande av barn kan detta även gälla t.ex. våldtäkt enligt 1 och 2 styckena i våldtäktsparagrafen i förhållande till mindre grov våldtäkt enligt 3 stycket i samma paragraf. Av de granskade åtalspunkterna har inte ett enda åtal väckts för mindre grov våldtäkt, men domstol har ändå dömt för detta brott i fem fall.

5.1.3 Brottsstyp stämt och dömt för uppdelat på respektive brottstyp exklusive ogillade åtal

5.1.3.1 Åtal väckt för våldtäkt

Brott dömt för	Antal	Andel
Våldtäkt	105	89,7%
Mindre grov våldtäkt	5	4,3%
Misshandel	2	1,7%
Sexuellt ofredande	2	1,7%
Sexuellt tvång	2	1,7%
Försök till våldtäkt	1	0,9%
Totalt	117	100,0%

Denna tabell visar domstolens rubricering av gärningen där åtal har väckts för våldtäkt och där domstolen helt eller delvis bifallit åtalet. Ogillade åtal redovisas inte i denna tabell. Antalet åtalspunkter där åklagaren väckt åtal för våldtäkt och där domstolen också dömt för detta brott uppgår till 105. Beträffande övriga 12 åtalspunkter där åtal väckts för våldtäkt har domstolen bedömt gärningen som mindre grov våldtäkt i fem fall, misshandel i två fall, sexuellt ofredande i två fall, sexuellt tvång i två fall och försök till våldtäkt i ett fall.

5.1.3.2 Åtal väckt för våldtäkt mot barn

Brott dömt för	Antal	Andel
Våldtäkt mot barn	52	64,2%
Sexuellt utnyttjande av barn	20	24,7%
Sexuellt övergrepp mot barn	7	8,6%
Grovt sexuellt övergrepp mot barn	1	1,2%
Försök till våldtäkt mot barn	1	1,2%
Totalt	81	100,0%

När det gäller de 81 åtalspunkter som avser våldtäkt mot barn och där domstolen helt eller delvis har bifallit åtalet har gärningen också bedömts som våldtäkt mot barn i 52 fall. Beträffande resterande 29 åtalspunkter för detta

brott har flertalet, 20 åtalpunkter, rubricerats som sexuellt utnyttjande av barn. De övriga nio åtalpunkterna för våldtäkt mot barn har bedömts som sexuellt övergrepp mot barn i sju fall, grovt sexuellt övergrepp mot barn i ett fall och försök till våldtäkt mot barn i ett fall. De åtal som väckts för våldtäkt mot barn, men som ogillats framgår av tabell 5.1.4.

5.1.3.3 Åtal väckt för grov våldtäkt

Brott dömt för	Antal	Andel
Grov våldtäkt	19	82,6%
Våldtäkt	3	13,0%
Grov våldtäkt mot barn	1	4,3%
Totalt	23	100,0%

När det gäller de 23 åtalpunkter där åtal har väckts för grov våldtäkt och där åtalet helt eller delvis har bifallits har domstolen rubricerat gärningen som detta brott vid 19 fall. Tre fall har bedömts som våldtäkt, ej grov. En åtalpunkt har bedömts som grov våldtäkt mot barn. När det gäller detta sista åtal så kan följande anmärkas. Av den aktuella domen (Hovrättens för Västra Sverige dom 2006-03-09 i mål B 1228-06) framgår att åklagaren väckte åtal för en gärning som rubricerades som grov våldtäkt och med angivande av 6 kap. 1 § brottsbalken som lagrum. Stora delar av stämningsansökan och domen sekretessbelades. Såväl tingsrätt som hovrätt dömde den tilltalade för grov våldtäkt mot barn under återopande av 6 kap. 4 § 3 st brottsbalken. Anledningen till brottets rubricering går inte att utläsa genom att endast läsa den icke sekretessbelagda delen av domen.

5.1.3.4 Åtal väckt för försök till våldtäkt

Brott dömt för	Antal	Andel
Försök till våldtäkt	14	73,7%
Sexuellt ofredande	2	10,5%
Misshandel	1	5,3%
Olaga tvång	1	5,3%
Försök till sexuellt tvång	1	5,3%
Totalt	19	100,0%

Av de 19 åtalpunkter som har väckts för försök till våldtäkt har i 14 fall dömts även för detta brott. Beträffande övriga fem åtalpunkter har dömts för fullbordade brott i fyra fall; sexuellt ofredande i två fall, misshandel och olaga tvång i vardera ett fall. En av åtalpunkterna för försök till våldtäkt har bedömts som försök till sexuellt tvång.

5.1.3.5 Åtal väckt för grov våldtäkt mot barn

Brott dömt för	Antal	Andel
Grov våldtäkt mot barn	11	68,8%
Våldtäkt mot barn	5	31,3%
Totalt	16	100,0%

Av de 16 åtalspunkter där åtal väckts för grov våldtäkt mot barn har dömts för detta brott i elva fall och för våldtäkt mot barn, ej grovt brott, i fem fall.

5.1.3.6 Åtal väckt för sexuellt tvång

Brott dömt för	Antal	Andel
Sexuellt tvång	7	77,8%
Olaga tvång	1	11,1%
Försök till sexuellt tvång	1	11,1%
Totalt	9	100,0%

När det gäller brottet sexuellt tvång omfattar granskningen nio åtalspunkter, varav sju också bedömdes i enlighet med åtalet. Två åtalspunkter rubricerades istället som olaga tvång respektive försök till sexuellt tvång.

5.1.3.7 Åtal väckt för sexuellt utnyttjande av barn

Brott dömt för	Antal	Andel
Sexuellt utnyttjande av barn	8	100,0%
Totalt	8	100,0%

Samtliga åtta bifallna åtalspunkter för sexuellt utnyttjande av barn har bedömts i enlighet med åklagarens yrkande.

5.1.3.8 Åtal väckt för försök till våldtäkt mot barn

Brott dömt för	Antal	Andel
Försök till sexuellt övergrepp mot barn	5	62,5%
Försök till köp av sexuell handling av barn	2	25,0%
Försök till våldtäkt mot barn	1	12,5%
Totalt	8	100,0%

Beträffande de åtta åtalspunkterna som innefattade åtal för försök till våldtäkt mot barn dömdes för andra försöksbrott i sju fall (försök till sexuellt övergrepp mot barn i fem fall och försök till köp av sexuell handling av barn i två fall) och som försök till våldtäkt mot barn i endast ett fall.

5.1.4 Brottstyp och utgång i skuldfrågan

Typ av brott stämt för	Bifall		Delvis bifall		Ogillande		Totalt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Våldtäkt	109	67,7%	8	5,0%	44	27,3%	161	100,0%
Våldtäkt mot barn	73	75,3%	8	8,2%	16	16,5%	97	100,0%
Grov våldtäkt	20	57,1%	3	8,6%	12	34,3%	35	100,0%
Försök till våldtäkt	15	65,2%	4	17,4%	4	17,4%	23	100,0%
Grov våldtäkt mot barn	15	83,3%	1	5,6%	2	11,1%	18	100,0%
Sexuellt tvång	7	70,0%	2	20,0%	1	10,0%	10	100,0%
Sexuellt utnyttjande av barn	6	60,0%	2	20,0%	2	20,0%	10	100,0%
Försök till våldtäkt mot barn	1	11,1%	7	77,8%	1	11,1%	9	100,0%
Medhjälp till våldtäkt mot barn	2	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	2	100,0%
Försök till grov våldtäkt	1	50,0%	1	50,0%	0	0,0%	2	100,0%
Försök till grov våldtäkt mot barn	1	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	100,0%
Medhjälp till våldtäkt	0	0,0%	1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
Försök till sexuellt tvång	0	0,0%	1	100,0%	0	0,0%	1	100,0%
Grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	1	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	100,0%
Grovt sexuellt tvång	1	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	100,0%
Total	252	67,7%	38	10,2%	82	22,0%	372	100,0%

Granskningen omfattar 372 åtalspunkter. Tabellen visar utgången i skuldfrågan för respektive brottstyp som åklagaren väckt åtal. Med utgång i skuldfrågan avses bifall till, delvis bifall till respektive ogillande av gärningen.

Begreppet delvis bifall till gärningspåståendet innebär att något moment i åklagarens gärningsbeskrivning inte har ansetts styrkt. Det kan t.ex. vara fråga om att åtal har väckts för våldtäkt med påstående om två samlag och där domstolen också dömt den tilltalade för detta brott men endast funnit ett samlag styrkt. En sådan åtalspunkt har då i granskningen antecknats som delvis bifallen. Åklagaren kan också t.ex. ha väckt åtal för våldtäkt, men domstol inte funnit hela gärningspåståendet styrkt och istället rubricerat gärningen som sexuellt ofredande. En sådan åtalspunkt har också i granskningen markerats som delvis bifallen.

Om domstolen har funnit hela åklagarens gärningsbeskrivning styrkt, men ändrat åklagarens rubricering av gärningen har åtalspunkten antecknats som bifallen. Ett exempel på detta är när åklagaren har väckt åtal för våldtäkt enligt första eller andra stycket i 6 kap. 1 § brottsbalken, men domstolen bedömt våldtäkten som mindre grov enligt tredje stycket i samma paragraf.

Det är inte möjligt att läsa samman tabell 5.1.4 med tabellerna 5.1.2 och 5.1.3.1 - 5.1.3.8.

Av de totalt 372 åtalspunkter som granskats har 252 åtalspunkter (67,7 %) bifallits, 82 åtalspunkter (22,0 %) ogillats och 38 åtalspunkter (10,2%) delvis bifallits.

44 av 161 åtalspunkter för våldtäkt har ogillats. Detta motsvarar 27,3 % av åtalspunkterna för denna brottstyp. 34,3 % av åtalspunkterna för grov våldtäkt har ogillats, vilket motsvarar 12 av totalt 35 åtalspunkter för denna brottstyp. Åtalspunkterna för brottstyperna våldtäkt och grov våldtäkt har således ogillats i större utsträckning än andra granskade brottstyper.

När det gäller brottstyperna våldtäkt mot barn och grov våldtäkt mot barn har de bifallits (75,3 % respektive 83,3 %) i större utsträckning än övriga brottstyper. En förklaring till detta kan vara att åtalspunkterna beträffande sexualbrott mot barn i större utsträckning än andra brottstyper har erkänts av gärningsmannen, se vidare nedan vid tabell 5.2.2.

Sju av nio av de granskade åtalspunkterna avseende försök till våldtäkt mot barn (77,8 %) har delvis bifallits. Dessa åtalspunkter återfinns i två olika domar. I den ena domen hade åklagaren väckt åtal bl.a. för försök till våldtäkt mot barn mot fem olika målsägande. Domstolen dömde den tilltalade i samtliga dessa fall för försök till sexuellt övergrepp mot barn (Göta hovrätts dom 2006-03-10 i mål B 3285-05). I den andra domen hade åklagaren väckt åtal bl.a. för försök till våldtäkt mot barn mot två olika målsägande. Domstolen fann att gärningarna mot de båda målsägandena skulle rubriceras som försök till köp av sexuell handling av barn (Hovrättens för Västra Sverige dom 2006-02-28 i mål B 1298-06). I båda domarna förs resonemang om försökspunkten beträffande brottet försök till våldtäkt mot barn.

5.1.5 Ogillade domar

Typ av brott stämt för	Objektivt rekvisit			Subjektivt rekvisit (då objektivt ansetts styrkt)			
		Styrkt	Ej styrkt	Totalt	Styrkt	Ej styrkt	Totalt
Våldtäkt	Antal	10	34	44	0	10	10
	%	22,7%	77,3%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Våldtäkt mot barn	Antal	4	12	16	0	4	4
	%	25,0%	75,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Grov våldtäkt	Antal	3	9	12	2	1	3
	%	25,0%	75,0%	100,0%	66,7%	33,3%	100,0%
Försök till våldtäkt	Antal	0	4	4			
	%	0,0%	100,0%	100,0%			
Sexuellt utnyttjande av barn	Antal	1	1	2	0	1	1
	%	50,0%	50,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Grov våldtäkt mot barn	Antal	0	2	2			
	%	0,0%	100,0%	100,0%			
Försök till våldtäkt mot barn	Antal	1	0	1	0	1	1
	%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Sexuellt tvång	Antal	0	1	1			
	%	0,0%	100,0%	100,0%			
Total	Antal	19	63	82	2	17	19
	%	23,2%	76,8%	100,0%	10,5%	89,5%	100,0%

Av de 372 granskade åtalspunkterna har totalt 82 åtalspunkter ogillats. Tabellen visar av vilken anledning som detta har skett. 63 av de 82 åtalspunkterna har ogillats eftersom domstolen funnit att åtalet inte objektivt är styrkt. Av de återstående 19 åtalspunkterna har domstolen beträffande 17 av dem inte funnit åtalet subjektivt styrkt. Två åtalspunkter har domstolen funnit styrkta både objektivt och subjektivt. Anledningen till att dessa åtalspunkter ändå har ogillats är att domstolen inte fann att det kunde anses ställt bortom rimligt tvivel att gärningsmannen vid tidpunkten för de båda gärningarna hade uppnått 15 års ålder (Göta hovrätts dom 2005-07-15 i mål B 1325-05).

Åtalspunkterna har ogillats av flera olika anledningar. Det är svårt att dra några generella slutsatser om varför åtalen har ogillats. Nedan följer några exempel på hur domstolarna i vissa fall har resonerat.

I ett par domar har domstolen tydligt angett vilken bevisning som borde ha åberopats. Dessa domar refereras här.

I ett fall väckte åklagaren åtal för bl.a. försök till våldtäkt mot den tilltalade, som förnekade gärningen. Såväl förhör med olika vittnen som skriftlig bevisning åberopades. I domen uttalade tingsrätten, som ogillade åtalet, bl.a. följande. Det är beklagligt att den tilltalade inte blivit föremål för läkarundersökning, särskilt som polisen borde vara medveten om att fysiska

skador i samband med våldtäkt är mer förekommande på gärningsmännen än på offret. Dessa får nämligen ofta motvärnsskador. Målsäganden har uppgivit att hon har brottats tillbaka och att hon har klöst den tilltalade. Den uppgiften skulle ha kunnat prövas vid en sådan undersökning, vilket varit av stort värde av bedömningen av bådas utsagor (Stockholms tingsrätts dom 2006-03-20 i mål B 2708-06).

I det andra fallet var omständigheterna följande. Tingsrätten dömde den tilltalade för bl.a. grov våldtäkt mot barn. I såväl tings- som hovrätt förebringades målsägandens uppgifter genom uppspelning av bandupptagning från förhör hållna under förundersökningen. Omfattande muntlig bevisning åberopades av åklagaren. Hovrätten uttalade bl. a. att polisförhören med målsäganden hade hållits på ett kompetent sätt och att det fanns viss stödbevisning till målsägandens berättelse. Hovrätten anförde dock att, trots att målsäganden lämnat en rimlig förklaring till sin ovilja att genomgå en gynekologisk undersökning, utgjorde avsaknaden av sådant utlåtande en stor brist i utredningen. Vissa nya vittnesuppgifter i hovrätten gav vidare visst stöd åt uppfattningen att målsäganden förmåtts att ljuga genom påtryckningar från sin mor och mormor. Även om det genom målsägandens berättelse framstod som sannolikt att det hon beskrivit inträffat i verkligheten fann hovrätten att det, i avsaknad av ytterligare stödbevisning och med beaktande av vad som framkommit genom de nya vittnesmålen i hovrätten, inte kunde sägas vara ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade gjort sig skyldig till de åtalade gärningarna och ogillade åtalet (Svea hovrätts dom 2006-04-28 i mål B 1432-06).

Domstolen har i vissa fall haft invändningar mot kvaliteten på bandupptagningar som spelats upp i rätten. Här refereras ett sådant exempel.

Åklagaren väckte åtal för våldtäkt mot barn avseende en målsägande som vid gärningstillfället var 14 år. Den tilltalade förnekade brott. Videoförhör med målsäganden, flera vittnesförhör och skriftlig bevisning åberopades. Tingsrätten fann åtalet styrkt, men hovrätten ogillade åtalet. Hovrätten anförde bl.a. att kvaliteten på bandupptagningarna av målsägandeförhören var mycket dålig i fråga om både ljud och bild, att målsäganden beträffande vissa detaljer lämnat olika uppgifter om vad som förekommit, att det fanns motstridigheter mellan målsägandens uppgifter och den medicinska utredningen samt att målsägandens uppgifter inte hade satts ifråga under förhören och att kontrollfrågor rörande motstridigheter och oklarheter inte hade ställts i erforderlig utsträckning (Svea hovrätts dom 2006-07-18 i mål B 3153-06, ej enhällig).

I några fall har domstolen antytt att målsäganden kan ha haft särskilda motiv till att göra en polisanmälan. Som exempel refereras två sådana domar.

I ena fallet väckte åklagaren åtal för försök till våldtäkt mot en tilltalad som förnekade brott. Tingsrätten ogillade åtalet och anförde bl.a. följande. En del motsägelser i förhållande till vad målsäganden uppgett till polisen väcker tvivel. Den tilltalades förklaring till att en del av målsägandens skador uppkommit genom att hon snubblat framstår som mindre sannolik men inte helt omöjligt. Hans förklaring att andra skador uppstått på grund av att målsäganden alltid velat att det skulle gå "hårt" till har målsäganden inte kommenterat. Målsägandens uppgift att hon skrikit oavbrutet har inte kunnat

bekräftas av ett vittne och hennes förevisade klänning har inte företett några tecken på våldsam behandling. Målsäganden har först två dagar efter händelsen polisanmält densamma och då uppgett att hon blivit misshandlad. Tingsrätten fann att ett motiv till polisanmälan kunde vara den tilltalades uppgift att han efter händelsen hade sagt till henne att hon inte längre skulle få ekonomiskt stöd av honom (Uddevalle tingsrätts dom 2005-09-12 i mål B 2043-05).

I andra fallet åtalades en man för att ha våldtagit en kvinna under knivhot. Såväl tingsrätt som hovrätt ogillade åtalet. Hovrätten anförde bl.a. följande. Målsägandens beskrivning av relationen med den tilltalade kan sättas i fråga. Hon förefaller tona ner sin roll i förhållandet dem emellan och har knappt velat vidgå att det funnits något intresse från hennes sida, detta trots att hon har berättat att de haft ett sexuellt förhållande i flera månader. Det är inte en orimlig hypotes att målsäganden hävdar att den sexuella relationen med den tilltalade tagit sig uttryck i övergrepp i syfte att undgå de följder av otrohet som hon har uppgett förekommer i hennes kulturkrets (Hovrättens över Skåne och Blekinge dom 2006-06-30 i mål B 2871-05).

Beträffande en av de ogillade åtalspunkterna har domstolen resonerat följande kring bl.a. SKL:s fiber- och DNA-analyser.

I ett fall hade åklagaren väckt åtal för bl.a. våldtäkt mot barn. Den tilltalade förnekade gärningen och invände att han aldrig hade träffat målsäganden och att hon inte hade varit i hans lägenhet. Förhöret med målsäganden förebringades inför rätten genom att videoband av polisförhör med henne spelades upp. Som skriftlig bevisning åberopade åklagaren bl.a. resultatet av SKL:s fiber- och DNA-analyser. En av analyserna visade att det på ett av de örngott som tagits i beslag från den tilltalades lägenhet fanns blandning av sekret från två personer. Resultatet talade för att en del kom från målsäganden (Grad 2+) och att en del kom från den tilltalade (Grad 2+). Tingsrätten bedömde att målsägandens utsaga var behäftad med så många felkällor att det av den inte gick att dra någon annan säker slutsats än att hon varit hemma hos någon mansperson och att det där sannolikt hade försiggått någon form av sexuell aktivitet. Av SKL-utlåtandena drog rätten slutsatsen att de visserligen talade mer för än emot att det var hemma hos den tilltalade som målsäganden varit, men att resultaten inte var så starka att de uteslöt andra möjligheter och ogillade åtalet (Stockholms tingsrätts dom 2005-07-25 i mål B 11425-05).

Flera åtal för våldtäkt av en person som befunnit sig i hjälpöst tillstånd har ogillats. Här refereras ett par.

I ett fall åtalades en man för våldtäkt genom att med våld ha tvingat målsäganden till samlagsliknande handling alternativt genomfört samlag eller samlagsliknande handling genom att otillbörligt utnyttja målsägandens psykiska störning. Den tilltalade förnekade brottet och att det skulle ha förekommit sexuella handlingar mellan honom och målsäganden. Tingsrätten (ej enhällig) ogillade åtalet. Hovrätten fastställde tingsrättens domslut och anförde bl.a. att det var utrett att den tilltalade på det sätt målsäganden berättat hade haft samlag med henne. Hovrätten fann dock att det mesta talade för att målsäganden inte hade varit ett viljelöst offer för de sexuella handlingarna som den tilltalade hade initierat utan att hon hade varit

medveten om vad som försiggått och bestämt sig för att avsluta samlaget när hon inte längre ville vara med om det. Det kunde enligt rätten inte anses utrett att målsäganden befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd i den mening som avses i det aktuella lagrummet och hovrätten ogillade därför åtalet (Hovrättens för Nedre Norrland dom 2006-06-30 i mål B 727-05).

I ett annat fall åtalades en man för våldtäkt med påstående om att han tilltvingat sig samlag med målsäganden genom att otillbörligt ha utnyttjat att hon på grund av berusning och sömn befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd. Tingsrätten fann att målsägandens berättelse var mer trovärdig än den tilltalades och att den också framstod som mer tillförlitlig än hans uppgifter, men att det inte var tillräckligt att konstatera detta utan att det också krävdes att målsägandens uppgifter fick sådant stöd av övrig utredning att det kunde anses ställt utom allt rimligt tvivel att den tilltalade begått den åtalade gärningen. Målsägandens uppgifter fick stöd av att hon omedelbart hade tagit kontakt med sin pojkvän och en väninna. Väninnans berättelse om hur målsäganden uppträtt och reagerat var också ett stöd för målsägandens uppgifter. Enligt tingsrätten gick det dock inte att bortse från att målsäganden var trött och berusad när hon befann sig i sängen bredvid den tilltalade. Det var inte helt osannolikt att den tilltalade svävat i villfarelsen att målsäganden var vaken och inte motsatte sig samlaget. Med hänsyn härtill och då utredningen inte visade att målsäganden på grund av berusning befunnit sig i hjälplöst tillstånd ogillades åtalet (Borås tingsrätts dom 2006-05-03 i mål B 2509-05).

En målsägande ville i hovrätten inte längre stå för de uppgifter som hon hade lämnat under förundersökningen och i tingsrätten.

Åklagaren hade åtalat två tilltalade för bl.a. grov våldtäkt genom att först den ene och sedan den andre skulle ha våldtagit samma målsägande. En medmålsägande hördes och skriftlig bevisning i form av bl.a. ett rättsintyg utvisande skador i målsägandens underliv åberopades. En av de tilltalade vitsordade att han och målsäganden hade haft frivilligt samlag. Den andre förnekade att han hade haft samlag med målsäganden. Tingsrätten dömde båda för grov våldtäkt. I hovrätten ändrade målsäganden sin berättelse och uppgav att samlaget med båda hade varit frivilligt. Båda tilltalade uppgav också i hovrätten att de hade haft frivilliga samlag med målsäganden. Hovrätten ogillade åtalet mot de tilltalade och anförde bl.a. följande. Målsäganden har lämnat två helt oförenliga berättelser om händelseförloppet i samband med samlagen. Något egentligt motiv, förutom att hon inte ville framstå som en slampa som legat med två killar samma natt, för att felaktigt berätta om övergrepp enligt gärningsbeskrivningen har inte kommit fram. Å andra sidan har det inte heller kommit fram något motiv för varför målsäganden nu, om övergreppen ägt rum, skulle välja att felaktigt påstå att de inte ägt rum. Redan detta leder till att målsägandens allmänna trovärdighet i denna sak måste starkt ifrågasättas. Inte någon av hennes versioner behöver rätt återge händelseförloppet i samband med samlagen. Härtill kommer hennes oriktiga uppgifter om att hon blött och att hon inte tidigare haft vaginalt samlag. Sammantaget fann hovrätten att målsägandens under förundersökningen och vid tingsrätten lämnade uppgifter inte förtjänade sådan tilltro att de kunde läggas till grund för fällande domar (Svea hovrätts dom 2006-02-23 i mål B 9658-05, ej enhällig).

5.1.6 Överklagade åtalspunkter och eventuellt ändrad bedömning eller bevisning i överrätten

	Antal	Andel
Ändrad bedömning		
Ja, helt	28	11,4%
Ja, delvis	14	5,7%
Nej	203	82,9%
Ändrad bevisning		
Ja	95	38,8%
Nej	145	59,2%
Uppgift saknas	5	2,0%
Totalt	245	100,0%

245 av de 372 granskade åtalspunkterna (65,9 %) har överklagats. Beträffande 203 av dessa 245 överklagade åtalspunkter (82,9 %) har den högre instansen gjort samma bedömning som den/de lägre. En ändrad bedömning har gjorts helt eller delvis beträffande 42 av de 245 (17,1 %) överklagade åtalspunkterna. Med ändrad bedömning avses här en ändrad bedömning i skuldfrågan. Även när överrätten endast har ändrat rubriceringen av brottet har detta antecknats som en ändrad bedömning. Påföljdsfrågan har över huvud taget inte varit föremål för granskning.

Samma bevisning har åberopats beträffande 145 av de överklagade 245 åtalspunkterna (59,2 %). Beträffande 95 av de 245 överklagade åtalspunkterna (38,8 %) har ändrad bevisning, i huvudsak ny bevisning, åberopats. Med begreppet ändrad bevisning avses här t.ex. ett vittne som inte har hörts i tingsrätten utan hörs först i hovrätten eller skriftlig bevisning som åberopas först i hovrätten. Om ett vittne som hörts i tingsrätten däremot i hovrätten har lämnat helt nya uppgifter har detta inte antecknats som ny bevisning. Termen ändrad bevisning innefattar i denna granskning även t.ex. det fall att ett vittne som hörts i tingsrätten inte åberopas i hovrätten. Vid en översiktlig genomläsning av de i detta avseende granskade domarna kan det dock, som ovan antytts, konstateras att ändrad bevisning i de allra flesta fall innebär ny i bemärkelsen tillkommande bevisning.

Av 2 % av de överklagade åtalspunkterna framgår det inte om samma eller ändrad bevisning har åberopats.

5.1.7 Ändrad bedömning av överklagade åtalspunkter och eventuellt ändrad bevisning eller inställning till gärningspåståendet

	Antal	Andel
Ändrad bevisning		
Ja	20	47,6%
Nej	21	50,0%
Uppgift saknas	1	2,4%
Ändrad inställning		
Ja	0	0,0%
Nej	42	100,0%
Totalt	42	100,0%

I ca hälften av de åtalspunkter där bedömningen har ändrats har ändrad bevisning åberopats av någon part, men ingen av de tilltalade har ändrat inställning till gärningspåståendet.

5.2 Bevisning m.m.

5.2.1 Den tilltalades inställning till gärningspåståendet per brottstyp

Typ av brott stämt för		Förnekar	Vitsordar faktiska omst., förnekar brott	Erkänner helt	Erkänner delvis	Varken erkänner el. förnekar	Totalt
Våldtäkt	Antal	142	14	1	1	3	161
	%	88,2%	8,7%	0,6%	0,6%	1,9%	100,0%
Våldtäkt mot barn	Antal	52	9	14	21	1	97
	%	53,6%	9,3%	14,4%	21,6%	1,0%	100,0%
Grov våldtäkt	Antal	29	0	2	4	0	35
	%	82,9%	0,0%	5,7%	11,4%	0,0%	100,0%
Försök till våldtäkt	Antal	16	2	0	5	0	23
	%	69,6%	8,7%	0,0%	21,7%	0,0%	100,0%
Grov våldtäkt mot barn	Antal	9	0	2	7	0	18
	%	50,0%	0,0%	11,1%	38,9%	0,0%	100,0%
Sexuellt tvång	Antal	8	1	0	1	0	10
	%	80,0%	10,0%	0,0%	10,0%	0,0%	100,0%
Sexuellt utnyttjande av barn	Antal	1	6	1	2	0	10
	%	10,0%	60,0%	10,0%	20,0%	0,0%	100,0%
Försök till våldtäkt mot barn	Antal	9	0	0	0	0	9
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Medhjälp till våldtäkt mot barn	Antal	2	0	0	0	0	2
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Försök till grov våldtäkt	Antal	2	0	0	0	0	2
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Försök till grov våldtäkt mot barn	Antal	0	1	0	0	0	1
	%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Medhjälp till våldtäkt	Antal	1	0	0	0	0	1
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Försök till sexuellt tvång	Antal	0	1	0	0	0	1
	%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	Antal	1	0	0	0	0	1
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Grovt sexuellt tvång	Antal	1	0	0	0	0	1
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Totalt	Antal	273	34	20	41	4	372
	%	73,4%	9,1%	5,4%	11,0%	1,1%	100,0%

Av de 372 granskade åtalpunkterna har totalt 73,4 % förnekats och 16,4 % helt eller delvis erkänts. Fördelningen mellan erkännanden och förnekanden skiljer sig markant åt beroende på brottstyp. Den främsta skillnaden kan iakttas när det gäller den tilltalades inställning till gärningspåståendet beträffande brott mot vuxna (här avses med vuxen en person över 15 år) och brott mot barn (person under 15 år). Den tilltalade har i klart större utsträckning helt eller delvis erkänt brott begångna mot barn. Således har den tilltalade helt eller delvis erkänt brott vid 36,0 % av åtalpunkterna för våldtäkt mot barn, 50,0 % av åtalpunkterna för grov våldtäkt mot barn och 30,0 % av åtalpunkterna för sexuellt utnyttjande av barn. När det gäller brott begångna mot vuxna har den tilltalade helt eller delvis erkänt brott vid endast 1,2 % av åtalpunkterna för våldtäkt, 17,1 % av åtalpunkterna för grov våldtäkt och 10,0 % av åtalpunkterna för sexuellt tvång. Det är dock viktigt att notera att när det gäller brottstyperna sexuellt tvång och sexuellt utnyttjande av barn så omfattar granskningen endast 10 åtalpunkter av varje brottstyp. Viss försiktighet bör därför iakttas när det gäller detta resultat.

En tänkbar förklaring till att den tilltalades inställning till brott mot vuxna och barn skiljer sig åt kan vara att den tilltalade i större utsträckning har ett behov av att erkänna sexualbrott mot barn. Brott mot barn har också ofta begåtts av nära bekanta eller nära anhöriga till barnet, se tabell 5.2.8. Detta kan också inverka på den tilltalades inställning till gärningspåståendet. En annan förklaring kan vara att polis och åklagare håller bättre förhör när det gäller brott mot barn och att den tilltalade därför i högre grad erkänner dessa brott. Det är också tänkbart att åklagaren i större utsträckning väcker åtal för brott mot barn om brottet är erkänt och att åklagaren annars avstår från att väcka åtal. Även andra förklaringar kan finnas.

Angående brottet försök till våldtäkt är det värt att notera att den tilltalade delvis har erkänt brott beträffande fem av de 23 granskade åtalpunkterna (21,7 %) för denna brottstyp. Denna siffra kan jämföras med 0,6 % för brottet våldtäkt och 0 % för övriga försöksbrott. Eftersom det dock rör sig om ett begränsat antal granskade åtalpunkter för denna brottstyp (23) är det osäkert vad för slutsats som kan dras av detta förhållande.

5.2.2 Den tilltalades inställning till gärningspåståendet och utgång i skuldfrågan

Utgång i skuldfrågan		Förnekar	Vitsordar faktiska omst., förnekar brott	Erkänner helt	Erkänner delvis	Varken erkänner el. förnekar	Totalt
Bifall	Antal	179	20	20	31	2	252
	Rad-%	71,0%	7,9%	7,9%	12,3%	0,8%	100,0%
	Kol-%	65,6%	58,8%	100,0%	75,6%	50,0%	67,7%
Delvis bifall	Antal	25	2	0	10	1	38
	Rad-%	65,8%	5,3%	0,0%	26,3%	2,6%	100,0%
	Kol-%	9,2%	5,9%	0,0%	24,4%	25,0%	10,2%
Ogillande	Antal	69	12	0	0	1	82
	Rad-%	84,1%	14,6%	0,0%	0,0%	1,2%	100,0%
	Kol-%	25,3%	35,3%	0,0%	0,0%	25,0%	22,0%
Totalt	Antal	273	34	20	41	4	372
	Rad-%	73,4%	9,1%	5,4%	11,0%	1,1%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Av de granskade 372 åtalpunkterna har, såsom ovan nämnts, 252 gärningar bifallits, 38 delvis bifallits och 82 ogillats. Av de bifallna åtalpunkterna har huvuddelen, 179 (71,0 %), förnekats och 51 (20,2 %) erkänts helt eller delvis. Även beträffande de delvis bifallna och ogillade åtalpunkterna har huvuddelen (65,8 % respektive 84,1 %) förnekats.

5.2.3 Typ av målsägandeförhör

Utgång i skuldfrågan		Hörd personligen i rätten	Uppspelning av polisförhör	Uppläsning av referat	Uppspelning av domstolsförhör	Totalt
Bifall	Antal	207	41	0	2	250
	Rad-%	82,8%	16,4%	0,0%	0,8%	100,0%
	Kol-%	68,3%	69,5%	0,0%	33,3%	67,6%
Delvis bifall	Antal	25	9	2	2	38
	Rad-%	65,8%	23,7%	5,3%	5,3%	100,0%
	Kol-%	8,3%	15,3%	100,0%	33,3%	10,3%
Ogillande	Antal	71	9	0	2	82
	Rad-%	86,6%	11,0%	0,0%	2,4%	100,0%
	Kol-%	23,4%	15,3%	0,0%	33,3%	22,2%
Totalt	Antal	303	59	2	6	370
	Rad-%	81,9%	15,9%	0,5%	1,6%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

En målsägande har på grund av låg ålder (två år vid gärningstillfällena) inte hörts över huvud taget och typ av förhör finns därför inte antecknat angående denna åtalspunkt. För ytterligare en annan åtalspunkt framgår det inte hur målsäganden hörts.

Av de resterande 370 granskade åtalspunkterna har målsäganden i de flesta fall, 81,9 %, hörts personligen vid rätten. Målsäganden har hörts genom uppspelning av förhör hållna under förundersökningen vid 15,9 % av de granskade åtalspunkterna. I överrätt har uppläsning av referat ur underrättens dom skett beträffande 0,5 % av åtalspunkterna och vid 1,6 % har uppspelning av bandupptagning från förhör hållet vid underrätten skett.

5.2.4 Typ av målsägandeförhör och brott riktade mot barn/vuxna

Brott riktat mot		Hörd personligen i rätten	Uppspelning av polisförhör	Uppläsning av referat	Uppspelning av domstolsförhör	Totalt
Barn	Antal	74	56	2	3	135
	Rad-%	54,8%	41,5%	1,5%	2,2%	100,0%
Vuxen	Kol-%	24,4%	94,9%	100,0%	50,0%	36,5%
	Antal	229	3	0	3	235
Vuxen	Rad-%	97,4%	1,3%	0,0%	1,3%	100,0%
	Kol-%	75,6%	5,1%	0,0%	50,0%	63,5%
Totalt	Antal	303	59	2	6	370
	Rad-%	81,9%	15,9%	0,5%	1,6%	100,0%
Totalt	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Beträffande antalet granskade åtalspunkter, se ovan under tabell 5.2.3.

Uppdelningen av brott riktade mot barn respektive vuxna har skett med utgångspunkt från brottsbalkens uppdelning. Med barn avses personer under 15 år.

Av granskade 370 åtalspunkter avser 135 brott mot barn. Av dessa 135 åtalspunkter har målsäganden i 74 fall, motsvarande 54,8 %, hörts personligen i rätten. Beträffande 56 (41,5 %) av åtalspunkterna har förhöret med målsäganden förebringats genom uppspelning av bandupptagning från förhör hållet under förundersökningen.

När det gäller brott mot vuxna har sammanlagt 235 åtalspunkter granskats. I de allra flesta fall, 229 (97,4 %), har målsäganden hörts personligen inför domstolen. Vid tre åtalspunkter har banduppspelning av förhör hållet under förundersökning skett även med vuxna målsägande. Detta har berott på att målsäganden på grund av begåvningshandikapp eller psykisk sjukdom inte har kunnat medverka vid huvudförhandlingen.

5.2.5 Typ av målsägandeförhör och trovärdighet

Typ av förhör		Målsäganden uttryckligen bedömd som trovärdig		Totalt
		Ja	Nej	
Hörd i rätten	Antal	179	123	302
	Rad-%	59,3%	40,7%	100,0%
	Kol-%	88,2%	74,1%	81,8%
Uppspelning av polisförhör	Antal	19	40	59
	Rad-%	32,2%	67,8%	100,0%
	Kol-%	9,4%	24,1%	16,0%
Uppläsning av referat	Antal	0	2	2
	Rad-%	0,0%	100,0%	100,0%
	Kol-%	0,0%	1,2%	0,5%
Uppspelning av tingsrättsförhör	Antal	5	1	6
	Rad-%	83,3%	16,7%	100,0%
	Kol-%	2,5%	0,6%	1,6%
Totalt	Antal	203	166	369
	Rad-%	55,0%	45,0%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%

Beträffande en av åtalpunkterna har, som ovan nämnts, en målsägande på grund av låg ålder inte hörts och någon bedömning av målsägandens trovärdighet har därför heller inte gjorts i domen. För ytterligare två åtalpunkter framgår det inte om domstolen uttalat sig om målsägandens trovärdighet eller ej.

Det är vid läsning av denna tabell mycket viktigt att notera följande. En anteckning om att målsäganden har bedömts som trovärdig har endast skett om domstolen uttryckligen har uttalat att målsäganden bedömts som trovärdig. Däremot omfattar kolumnen "Nej" ovan såväl de fall där målsäganden av domstolen inte har bedömts som trovärdig, som de fall där det inte framgår om domstolen har bedömt målsäganden som trovärdig eller ej. Säkra slutsatser av resultatet av granskningen bör därför endast dras från de värden som anges i kolumnen "Ja" ovan.

Beträffande 203 (55,0 %) av 369 granskade åtalpunkter har domstolen uttryckligen bedömt målsäganden som trovärdig. Vid resterande 166 (45,0 %) av 369 åtalpunkter har domstolen inte bedömt målsäganden som trovärdig eller så har domstolen över huvud taget inte uttalat sig om målsägandens trovärdighet.

Domstolen har oftare uttryckligen i domen uttalat att målsäganden är trovärdig när målsäganden hörts personligen än när målsäganden inte hörts personligen (88,2 % respektive 11,9 %).

5.2.6 Målsägandens trovärdighet och utgång i skuldfrågan

Utgång i skuldfrågan		Målsäganden uttryckligen bedömd som trovärdig		Totalt
		Ja	Nej	
Bifall	Antal	154	95	249
	Rad-%	61,8%	38,2%	100,0%
	Kol-%	75,9%	57,2%	67,5%
Delvis bifall	Antal	25	13	38
	Rad-%	65,8%	34,2%	100,0%
	Kol-%	12,3%	7,8%	10,3%
Ogillande	Antal	24	58	82
	Rad-%	29,3%	70,7%	100,0%
	Kol-%	11,8%	34,9%	22,2%
Totalt	Antal	203	166	369
	Rad-%	55,0%	45,0%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%

Beträffande antalet granskade åtalspunkter, se ovan under tabell 5.2.5.

Det är även vid läsning av denna tabell mycket viktigt att notera följande. En anteckning om att målsäganden har bedömts som trovärdig har endast skett om domstolen uttryckligen har uttalat att målsäganden har bedömts som trovärdig. Däremot omfattar kolumnen "Nej" ovan såväl de fall där målsäganden av domstolen inte har bedömts som trovärdig, som de fall där det inte framgår om domstolen har bedömt målsäganden som trovärdig eller ej. Säkra slutsatser av resultatet av granskningen bör därför endast dras från de värden som anges i kolumnen "Ja" ovan.

Av de 369 granskade åtalspunkterna har, som ovan nämnts, målsäganden uttryckligen bedömts som trovärdig beträffande 203 av dessa punkter. Av de resterande 166 punkterna har målsäganden inte bedömts som trovärdig eller så har domstolen inte uttalat sig över huvud taget angående målsägandens trovärdighet.

Beträffande andelen bifallna och delvis bifallna åtalspunkter har domstolen i 61,8 % respektive 65,8 % fall uttryckligen bedömt målsäganden som trovärdig. Motsvarande siffra för ogillade åtalspunkter är markant lägre, nämligen 29,3 %.

5.2.7 Den tilltalades trovärdighet och utgång i skuldfrågan

Utgång i skuldfrågan		Den tilltalade uttryckligen bedömd som trovärdig		Totalt
		Ja	Nej	
Bifall	Antal	2	250	252
	Rad-%	0,8%	99,2%	100,0%
	Kol-%	16,7%	69,4%	67,7%
Delvis bifall	Antal	2	36	38
	Rad-%	5,3%	94,7%	100,0%
	Kol-%	16,7%	10,0%	10,2%
Ogillande	Antal	8	74	82
	Rad-%	9,8%	90,2%	100,0%
	Kol-%	66,7%	20,6%	22,0%
Totalt	Antal	12	360	372
	Rad-%	3,2%	96,8%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%

Lika med tabellerna 5.2.5. och 5.2.6. är det vid läsning av denna tabell mycket viktigt att notera följande. En anteckning om att den tilltalade har bedömts som trovärdig har endast skett om domstolen uttryckligen har uttalat sig angående detta. Däremot omfattar kolumnen "Nej" ovan såväl de fall där den tilltalade av domstolen inte har bedömts som trovärdig, som de fall där det inte framgår om domstolen har bedömt den tilltalade som trovärdig eller ej. Säkra slutsatser av resultatet av granskningen bör därför endast dras från de värden som anges i kolumnen "Ja" ovan.

Av de 372 granskade åtalspunkterna har den tilltalade uttryckligen av domstol bedömts som trovärdig beträffande 12 åtalspunkter. För resterande 360 åtalspunkter har den tilltalade inte bedömts som trovärdig alternativt har domstolen inte uttalat sig i denna fråga.

Av de ogillade 82 åtalspunkterna har den tilltalade uttryckligen bedömts som trovärdig i 8 fall eller 9,8 %. Av de bifallna 252 åtalspunkterna har den tilltalade uttryckligen bedömts som trovärdig i 2 fall motsvarande 0,8 %.

5.2.8 Relation mellan tilltalad och målsägande samt brottstyp

Typ av brott		Obekant	Ytligt bekant	Nära bekant	Nära anhörig	Framgår ej	Totalt
Våldtäkt	Antal	13	61	44	35	8	161
	%	8,1%	37,9%	27,3%	21,7%	5,0%	100,0%
Våldtäkt mot barn	Antal	0	13	59	17	8	97
	%	0,0%	13,4%	60,8%	17,5%	8,2%	100,0%
Grov våldtäkt	Antal	4	20	3	4	4	35
	%	11,4%	57,1%	8,6%	11,4%	11,4%	100,0%
Försök till våldtäkt	Antal	8	6	4	2	3	23
	%	34,8%	26,1%	17,4%	8,7%	13,0%	100,0%
Grov våldtäkt mot barn	Antal	0	1	5	9	3	18
	%	0,0%	5,6%	27,8%	50,0%	16,7%	100,0%
Sexuellt tvång	Antal	3	1	4	2	0	10
	%	30,0%	10,0%	40,0%	20,0%	0,0%	100,0%
Sexuellt utnyttjande av barn	Antal	0	0	6	3	1	10
	%	0,0%	0,0%	60,0%	30,0%	10,0%	100,0%
Försök till våldtäkt mot barn	Antal	5	0	4	0	0	9
	%	55,6%	0,0%	44,4%	0,0%	0,0%	100,0%
Medhjälp till våldtäkt mot barn	Antal	0	0	1	0	1	2
	%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Försök till grov våldtäkt	Antal	0	0	1	0	1	2
	%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Försök till grov våldtäkt mot barn	Antal	0	0	0	0	1	1
	%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Medhjälp till våldtäkt	Antal	0	1	0	0	0	1
	%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Försök till sexuellt tvång	Antal	0	0	1	0	0	1
	%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning	Antal	0	0	0	1	0	1
	%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Grovt sexuellt tvång	Antal	0	1	0	0	0	1
	%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total	Antal	33	104	132	73	30	372
	%	8,9%	28,0%	35,5%	19,6%	8,1%	100,0%

Relationen mellan den tilltalade och målsäganden har vid granskningen definierats utifrån målsägandens uppgifter. Med termen obekant avses att den tilltalade och målsäganden inte känner till varandra över huvud taget. Exempel på ett brott i en sådan relation är en överfallsvåldtäkt. Ett exempel på en

ytligt bekantskap är när målsäganden och den tilltalade nyligen träffats och den tilltalade därefter förgriper sig på målsäganden, t.ex. en så kallad upp-ragningsvåldtäkt. Nära bekanta är personer som känner varandra sedan tidigare. Med termen nära anhörig avses att den tilltalade och målsäganden är eller har varit släkt med varandra, t.ex. gifta, sambor, föräldrar och barn.

Av det totala antalet granskade åtalpunkter har målsäganden och den tilltalade varit nära bekanta i 132 av 372 fall (35,5 %), ytligt bekanta i 104 fall (28,0 %), nära anhöriga i 73 fall (19,6 %), obekanta i 33 fall (8,9 %) och i 30 fall (8,1 %) framgår inte deras relation.

I flertalet av de granskade åtalpunkterna avseende våldtäkt har den tilltalade och målsäganden varit bekanta med varandra. Således har den tilltalade och målsäganden beträffande 37,9 % av åtalpunkterna varit ytligt bekanta och beträffande 27,3 % respektive 21,7 % nära bekanta respektive nära anhöriga.

När det gäller brottet grov våldtäkt har målsäganden och den tilltalade vid de flesta granskade åtalpunkterna, 20 av 35 åtalpunkter (57,1%), varit ytligt bekanta.

För åtalpunkterna avseende försök till våldtäkt har däremot de flesta tilltalade och målsägande varit obekanta (8 av 23 åtalpunkter eller 34,8 %) och närmast ytligt bekanta (6 av 23 åtalpunkter eller 26,1 %).

När det gäller brotten mot barn kan följande iakttagelser göras. Vid brottet våldtäkt mot barn har den tilltalade och målsäganden varit nära bekanta i 60,8 % av de granskade gärningarna och nära anhöriga i 17,5 %. Beträffande brottet grov våldtäkt mot barn har 50 % varit nära anhöriga och 27,8 % nära bekanta. Antalet granskade åtalpunkter gällande grov våldtäkt mot barn är dock endast 18, varför viss försiktighet bör iakttas när det gäller detta sistnämnda resultat. När det gäller brottet försök till våldtäkt mot barn har även här relativt få åtalpunkter granskats, 9 av 372. Av intresse kan dock ändå vara att notera att beträffande dessa punkter har målsäganden och den tilltalade varit obekanta i 55,6 %.

5.2.9 Relation mellan tilltalad och målsägande samt utgång i skuldfrågan

Utgång i skuldfrågan		Obekant	Ytligt bekant	Nära bekant	Nära anhörig	Framgår ej	Totalt
Bifall	Antal	23	63	89	55	22	252
	Rad-%	9,1%	25,0%	35,3%	21,8%	8,7%	100,0%
	Kol-%	69,7%	60,6%	67,4%	75,3%	73,3%	67,7%
Delvis bifall	Antal	7	7	17	3	4	38
	Rad-%	18,4%	18,4%	44,7%	7,9%	10,5%	100,0%
	Kol-%	21,2%	6,7%	12,9%	4,1%	13,3%	10,2%
Ogillande	Antal	3	34	26	15	4	82
	Rad-%	3,7%	41,5%	31,7%	18,3%	4,9%	100,0%
	Kol-%	9,1%	32,7%	19,7%	20,5%	13,3%	22,0%
Total	Antal	33	104	132	73	30	372
	Rad-%	8,9%	28,0%	35,5%	19,6%	8,1%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Beträffande begreppet relation mellan tilltalad och målsägande hänvisas till tabell 5.2.8.

Av de 372 granskade åtalspunkterna har, såsom ovan nämnts, 252 bifallits, 38 delvis bifallits och 82 ogillats. Av de granskade åtalspunkterna är den vanligaste relationen att den tilltalade och målsäganden är nära bekanta (35,5 %). Därefter följer – i fallande ordning – ytligt bekanta (28,0 %), nära anhöriga (19,6 %) och obekanta (8,9 %). För 8,1 % av de granskade åtalspunkterna (30) framgår det inte hur eller om målsäganden och den tilltalade varit bekanta med varandra.

Beträffande de bifallna åtalspunkterna är den vanligaste relationen mellan den tilltalade och målsäganden att de är nära bekanta (35,3 %). Även när det gäller de delvis bifallna åtalspunkterna är detta den vanligaste relationen (44,7 %).

Av de ogillade åtalspunkterna är den vanligast förekommande relationen mellan tilltalad och målsägande att de är ytligt bekanta med varandra (41,5 %).

När det gäller de åtalspunkter som avser brott där den tilltalade och målsäganden varit obekanta har 69,7 % av de granskade åtalspunkterna bifallits, 21,2 % delvis bifallits och 9,1 % ogillats. Detta kan jämföras med de åtalspunkter som avser brott där den tilltalade och målsäganden varit nära anhöriga. Beträffande brott i denna typ av relation har 75,3 % bifallits, 4,1 % delvis bifallits och 20,5 % ogillats.

5.2.10 Muntlig bevisning och åberopande

		Åklagaren	Tilltalad/ försvarare	Målsäg/målsä gandebitr.	Flera parter	Fram- går ej	Totalt
Förhör med tilltalad	Antal	221	1	0	34	116	372
	%	59,4%	0,3%	0,0%	9,1%	31,2%	100,0%
Förhör med målsäganden	Antal	290	1	0	52	29	372
	%	78,0%	0,3%	0,0%	14,0%	7,8%	100,0%
Förhör med polis/ ordningsvakt	Antal	52	1	0	14	2	69
	%	75,4%	1,4%	0,0%	20,3%	2,9%	100,0%
Förhör med läkare/ sjukvårdspersonal	Antal	28	5	1	9	1	44
	%	63,6%	11,4%	2,3%	20,5%	2,3%	100,0%
Förhör med kurator/ psykolog/socialsekr.	Antal	16	2	6	5	1	30
	%	53,3%	6,7%	20,0%	16,7%	3,3%	100,0%
Förhör med pers. vid SKL el likn.	Antal	10	2	0	5	0	17
	%	58,8%	11,8%	0,0%	29,4%	0,0%	100,0%
Förhör med behand- lingsassistent el likn.	Antal	9	0	0	0	0	9
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Förhör med annat professionellt vittne	Antal	0	1	0	0	0	1
	%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Medtilltalad 1	Antal	18	1	0	7	8	34
	%	52,9%	2,9%	0,0%	20,6%	23,5%	100,0%
Medtilltalad 2	Antal	1	0	0	1	7	9
	%	11,1%	0,0%	0,0%	11,1%	77,8%	100,0%
Medmålsägande 1	Antal	40	0	0	6	7	53
	%	75,5%	0,0%	0,0%	11,3%	13,2%	100,0%
Medmålsägande 2	Antal	7	0	0	1	5	13
	%	53,8%	0,0%	0,0%	7,7%	38,5%	100,0%
Medmålsägande 3	Antal	2	0	0	0	3	5
	%	40,0%	0,0%	0,0%	0,0%	60,0%	100,0%
Medmålsägande 4	Antal	2	0	0	0	0	2
	%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	,0%	100,0%
Annat vittne 1	Antal	242	15	4	42	14	317
	%	76,3%	4,7%	1,3%	13,2%	4,4%	100,0%
Annat vittne 2	Antal	166	28	1	25	12	232
	%	71,6%	12,1%	0,4%	10,8%	5,2%	100,0%
Annat vittne 3	Antal	86	35	1	16	18	156
	%	55,1%	22,4%	0,6%	10,3%	11,5%	100,0%
Annat vittne 4	Antal	41	28	0	11	9	89
	%	46,1%	31,5%	0,0%	12,4%	10,1%	100,0%
Annat vittne 5	Antal	18	29	1	6	8	62
	%	29,0%	46,8%	1,6%	9,7%	12,9%	100,0%
Annat vittne 6	Antal	9	19	0	4	7	39
	%	23,1%	48,7%	0,0%	10,3%	17,9%	100,0%
Annat vittne 7	Antal	1	13	0	0	7	21
	%	4,8%	61,9%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
Annat vittne 8	Antal	1	10	0	0	2	13
	%	7,7%	76,9%	0,0%	0,0%	15,4%	100,0%
Annat vittne 9	Antal	0	6	0	1	1	8
	%	0,0%	75,0%	0,0%	12,5%	12,5%	100,0%
Annat vittne 10	Antal	0	4	0	0	1	5
	%	0,0%	80,0%	0,0%	0,0%	20,0%	100,0%

För varje åtalspunkt har i granskningsmallen antecknats vilken bevisning som har åberopats och vem som har åberopat respektive bevis.

Av denna tabell framgår vilka personer som förhör har hållits med och vem som åberopat respektive förhör. I vissa fall framgår det inte av domen vem som har åberopat ett visst förhör och detta har då antecknats i kolumnen "Framgår ej".

Vittnesförhören är uppdelade på vad som i granskningen benämns professionellt vittne och annat vittne. De professionella vittnena är polis/ordningsvakt, läkare/sjukvårdspersonal, kurator/psykolog/ socialsekreterare, personal vid SKL (Statens Kriminaltekniska Laboratorium) eller liknande, behandlingsassistent eller liknande och annat professionellt vittne.

Av det granskade materialet framgår det att åklagaren uttryckligen har åberopat förhör med den tilltalade beträffande 221 av 372 åtalspunkter. För 116 punkter framgår det ej vem som har åberopat förhör med den tilltalade och för 34 att detta har åberopats av flera parter.

När det gäller förhör med målsäganden har åklagaren åberopat detta förhör vid 290 av de 372 åtalspunkterna. Vid 52 av punkterna har flera parter åberopat förhöret.

69 förhör med polis/ordningsvakt har sammanlagt hållits. Av dessa förhör har åklagaren åberopat 52 motsvarande 75,4 % och flera parter 14 motsvarande 20,3 %.

Förhör med 44 läkare/sjukvårdspersonal har hållits. Av dessa har åklagaren åberopat 28 (63,6 %), flera parter 9 (20,5 %), tilltalad/försvare 5 (11,4 %) och målsägande/målsägandebiträde 1 (2,3 %).

När det gäller förhör med psykolog/kurator har åklagaren åberopat drygt hälften av de förhör som hållits, 16 av 30, vilket motsvarar 53,3 %. Värt att notera är att målsäganden/målsägandebiträdet har åberopat 6 eller 20,0 % av dessa förhör. 5 av förhören, motsvarande 16,7 %, har åberopats av flera parter.

Av de 17 förhör med personal från SKL eller liknande som har hållits har 10 åberopats av åklagaren (58,8 %), 5 av flera parter (29,4 %) och 2 av tilltalad/försvare (11,8 %).

Samtliga 9 förhör med behandlingsassistent eller liknande har åberopats av åklagaren.

Det är endast ett annat professionellt vittne som förekommer i granskningen. Detta vittne är en advokat och förhöret har åberopats av den tilltalade eller dennes försvare.

Med medtilltalad/medmålsägande menas i denna granskning en person som har hörts som medtilltalad/medmålsägande beträffande den granskade åtalspunkten eller som har hörts som tilltalad/målsägande beträffande annan åtalspunkt och också lämnat någon uppgift om den granskade åtalspunkten.

5.2.11 Muntlig bevisning åberopat av åklagare och beaktad av domstol

Åberopat bevisning		Beaktad av domstol			Totalt
		Ja	Nej	Framgår ej	
Förhör med polis/ ordningsvakt	Antal %	40 76,9%	12 23,1%		52 100,0%
Förhör med läkare/ sjukvårdspersonal	Antal %	26 92,9%	2 7,1%		28 100,0%
Förhör med kurator/ psykolog/socialsekr.	Antal %	15 93,8%	1 6,3%		16 100,0%
Förhör med personal vid SKL el likn.	Antal %	6 60,0%	4 40,0%		10 100,0%
Förhör med behand- lingsassistent el likn.	Antal %	9 100,0%	0 0,0%		9 100,0%
Medtilltalad	Antal %	17 89,5%	2 10,5%		19 100,0%
Medmålsägande	Antal %	47 92,2%	4 7,8%		51 100,0%
Annat vittne	Antal %	410 72,7%	151 26,8%	3 0,5%	564 100,0%
Totalt	Antal %	570 76,1%	176 23,5%	3 0,4%	749 100,0%

Av denna tabell framgår vilken muntlig bevisning som åklagaren har åberopat och om denna uttryckligen har beaktats av domstol. Med termen "Beaktad av domstol" avses att domstolen på något sätt uttryckligen fäst avseende vid uppgift från den hörde oavsett utgången i skuldfrågan. Om domstolen inte på något vis nämner eller argumenterar kring vad en hörd person har uppgett har vid granskningen markerats i kolumnen "Nej". Termen "Beaktad av domstol" innebär inte att någon slutsats kan dras om hur domstolen bedömt bevisningen utan endast att domstolen över huvud taget på något sätt i domen har resonerat kring denna. Kolumnen "Framgår ej" har använts när det på grund av t.ex. sekretess inte har varit möjligt att utläsa om domstolen på något sätt beaktat uppgiften.

Åklagaren har åberopat förhör med sammanlagt 749 bevispersoner. Med bevisperson avses här medtilltalad, medmålsägande och vittne, både professionellt vittne och annat vittne. Domstolen har uttryckligen beaktat 560 eller 76,1 % av dessa förhör. 176 eller 23,5 % av förhören har domstolen inte uttryckligen fäst avseende vid. Om flera parter har åberopat förhör med samma person redovisas dessa förhör under tabell 5.2.14 nedan.

Uppgifter från de professionella vittnen som åklagaren har åberopat har domstolen beaktat till över 75 %. Enda undantaget från detta är personal från SKL eller liknande. Deras uppgifter har av domstol beaktats endast vid 4 av 10 förhör. Antalet granskade förhör med dessa bevispersoner är dock få varför viss försiktighet bör tillmätas detta resultat. Viktigt att ha i åtanke är också att uppgifter från dessa personer kan ha beaktats genom skriftligt utlåtande, se nedan under 5.2.24 - 5.2.28.

5.2.12 Muntlig bevisning åberopad av tilltalad/försvare och beaktad av domstol

Åberopad bevisning		Beaktad av domstol			Totalt
		Ja	Nej	Framgår ej	
Förhör med polis/ ordningsvakt	Antal %	1 100,0%	0 0,0%		1 100,0%
Förhör med läkare/ sjukvårdspersonal	Antal %	2 40,0%	3 60,0%		5 100,0%
Förhör med kurator/ psykolog/socialsekr.	Antal %	0 0,0%	2 100,0%		2 100,0%
Förhör med personal vid SKL el likn.	Antal %	0 0,0%	2 100,0%		2 100,0%
Förhör med annat professionellt vittne	Antal %	0 0,0%	1 100,0%		1 100,0%
Medtilltalad	Antal %	0 0,0%	1 100,0%		1 100,0%
Annat vittne	Antal %	56 29,9%	129 69,0%	2 1,1%	187 100,0%
Totalt	Antal %	59 29,6%	138 69,3%	2 1,0%	199 100,0%

När det gäller innebörden av begreppet "Beaktad av domstol" hänvisas till tabell 5.2.11 ovan.

Den tilltalade/försvaren har åberopat förhör med sammanlagt 199 bevispersoner. Om flera parter har åberopat förhör med samma person redovisas dessa förhör nedan under tabell 5.2.14.

Det är tydligt att det främst är andra vittnen än professionella som åberopas av den tilltalade eller dennes försvarare. Det är endast 29,9 % av dessa åberopade vittnens uppgifter som uttryckligen har beaktats av domstolen. Beträffande 129 av 187 åberopade förhör med annat vittne (69,0 %) har domstolen inte uttryckligen på något sätt fäst avseende vid vittnets uppgifter.

5.2.13 Muntlig bevisning åberopad av målsägande/målsägandebiträde och beaktad av domstol

Åberopad bevisning		Beaktad av domstol		Totalt
		Ja	Nej	
Förhör med läkare/ sjukvårdspersonal	Antal	1	0	1
	%	100,0%	0,0%	100,0%
Förhör med kurator/ psykolog/socialsekr.	Antal	4	2	6
	%	66,7%	33,3%	100,0%
Annat vittne	Antal	3	4	7
	%	25,0%	75,0%	100,0%
Totalt	Antal	8	6	14
	%	57,1%	42,9%	100,0%

När det gäller begreppet "Beaktad av domstol" hänvisas till tabell 5.2.11 ovan.

Målsäganden/målsägandebiträdet har åberopat sammanlagt 14 förhör. Det bör dock även här påpekas att om flera parter har åberopat förhör med samma bevisperson redovisas dessa förhör under tabell 5.2.14 nedan. Granskningen i denna del omfattar få förhör, varför det är svårt att dra några bestämda slutsatser. Det kan dock påpekas att de förhör som målsäganden/målsägandebiträdet har åberopat utgörs främst av förhör med läkare, sjukvårdspersonal, kurator, psykolog och socialsekreterare.

5.2.14 Muntlig bevisning åberopad av flera parter och beaktad av domstol

Åberopad bevisning		Beaktad av domstol			Totalt
		Ja	Nej	Framgår ej	
Förhör med polis/ ordningsvakt	Antal	11	3		14
	%	78,6%	21,4%		100,0%
Förhör med läkare/ sjukvårdspersonal	Antal	9	0		9
	%	100,0%	,0%		100,0%
Förhör med kurator/ psykolog/socialsekr.	Antal	4	1		5
	%	80,0%	20,0%		100,0%
Förhör med pers. vid SKL el likn.	Antal	5	0		5
	%	100,0%	,0%		100,0%
Medtilltalad	Antal	6	2		8
	%	75,0%	25,0%		100,0%
Medmålsägande	Antal	7	0		7
	%	100,0%	0,0%		100,0%
Annat vittne	Antal	74	30	1	105
	%	70,5%	28,6%	1,0%	100,0%
Totalt	Antal	116	36	1	153
	%	75,8%	23,5%	0,7%	100,0%

Begreppet "Beaktad av domstol" förklaras under tabell 5.2.11 ovan.

153 förhör med olika bevispersoner har åberopats av fler än en part.

De flesta förhören, 105, har åberopats med annat vittne än ett professionellt vittne. Av dessa förhör har 74, 70,5 %, uttryckligen beaktats av domstolen.

5.2.15 Sakkunniga

Rätten har förordnat sakkunnig i 3 (0,8%) av de 372 åtalspunkterna (Hovrättens för Nedre Norrland domar 2006-09-06 i mål B 489-06 och 2006-01-20 i mål B 1215-05 samt Hovrättens för Västra Sverige dom 2006-02-03 i mål B 4556-05). Domstolen beaktade uttryckligen den förordnade sakkunniges uppgifter i två av dessa tre fall.

Åklagaren har beträffande en åtalpunkt åberopat vittnesförhör med en polisman som benämndes partssakkunnig i åklagarens bevisuppgift. Av tingsrättens dom framgår att han hördes som vittne, men att domstolen inte uttryckligen beaktade hans uppgifter (Östersunds tingsrätts dom 2005-10-07 i mål B 1835-05).

5.2.16 Bevispersoner åberopade av åklagare och typ av iakttagelse

Typ av iakttagelse	Antal	%
Direkt (åsyna)	95	12,1%
Indirekt, knuten till handlingen	45	5,7%
Iakttagelse av målsäganden (skador mm)	159	20,3%
Uppgift från målsäganden	255	32,5%
Iakttagelse av målsägandens berusningsgrad	34	4,3%
Iakttagelse av den tilltalade (skador mm)	7	0,9%
Uppgift från den tilltalade	12	1,5%
Karaktärsvittne	5	0,6%
Alibivittne	0	0,0%
Övrigt	159	20,3%
Framgår ej	14	1,8%
Totalt	785	100,0%

Med bevisperson avses här medtilltalad, medmålsägande och vittne, både professionellt vittne och annat vittne. För varje hörd person har bedömts vilken typ av iakttagelse som personen har hörts om. Utgångspunkten har varit att för varje person anteckna i mallen den huvudsakliga typen av iakttagelse. En del personer har dock tydligt hörts om mer än en typ av iakttagelse. I sådana fall har mer än en typ av iakttagelse antecknats för den personen.

Med direkt iakttagelse menas att bevispersonen har iakttagit hela eller någon del av själva gärningen, dvs. varit vad som brukar kallas "åsyna vittne". En bevisperson som gjort en indirekt iakttagelse har gjort en iakttagelse som på något sätt är knuten till handlingen, t.ex. hört skrik eller sett någon fly från platsen. När det gäller bevispersoner som hörts om iakttagelser av målsäganden har en uppdelning skett beträffande de som gjort en iakttagelse av målsägandens yttre, t.ex. iakttagit skador, de som gjorts en iakttagelse av målsägandens berusningsgrad samt de som målsäganden anförtrott sig åt, t.ex. i efterhand berättat om ett övergrepp.

På motsvarande sätt har olika typer av iakttagelser antecknats för de bevispersoner som har gjort iakttagelser av den tilltalade. När det gäller den tilltalade har dock endast iakttagelser av den tilltalades yttre, t.ex. skador, och vad den tilltalade t.ex. har berättat om händelsen särskilts och antecknats för sig. Iakttagelser av den tilltalades berusningsgrad har inte särskilts utan istället antecknats under rubriken "Övrigt". Att endast målsägandens berusningsgrad särredovisats beror på att när det gäller brottet våldtäkt av en person som på grund av berusning befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd, åberopas ofta bevisning angående målsägandens berusningsgrad. Berusningsgraden är således i det avseendet av omedelbart intresse för bedömningen.

Om en person har hörts angående den tilltalades eller målsägandens person i allmänhet har denna person benämnts karaktärsvittne. Ett alibivittne har den bevisperson benämns som har hörts för att styrka att den tilltalade inte har kunnat begå den åtalade gärningen, t.ex. för att den tilltalade ska ha befunnit sig på annan plats än brottsplatsen när gärningen begicks.

När det gäller de bevispersoner som åklagaren har åberopat har de flesta iakttagelserna (255) gällt uppgifter som målsäganden lämnat. Det förekommer dock, såsom ovan nämnts, att en bevisperson har gjort mer än en iakttagelse och att detta antecknats i mallen, t.ex. hörts både om sin iakttagelse av målsägandens skador och om vad målsäganden har berättat om händelsen.

De därpå vanligaste iakttagelserna som åklagarens bevispersoner har gjort är dels iakttagelse av målsägandens skador, dels övrig iakttagelse (vardera 159 iakttagelser).

Exempel på ett professionellt vittnes övriga iakttagelse kan vara att vittnet hörts angående ett urinprov, en DNA-analys eller hur DNA kan överföras. När det gäller övriga bevispersoner kan anges som exempel på övrig iakttagelse en persons iakttagelse av brottsplatsen samt kännedom om den tilltalades och målsägandens relation.

95 av 785 iakttagelser (12,1 %) har varit en direkt iakttagelse av gärningen. 45 (5,7 %) har varit indirekta iakttagelser av gärningen.

5 av 785 iakttagelser (0,6 %) har gällt karaktärsbevisning.

Iakttagelser gjorda av bevispersoner som flera har åberopat förhör med framgår av tabell 5.2.19.

5.2.17 Bevispersoner åberopade av tilltalad/försvare och typ av iakttagelse

Typ av iakttagelse	Antal	%
Direkt (åsyna)	3	1,5%
Indirekt, knuten till handlingen	3	1,5%
Iakttagelse av målsäganden (skador mm)	11	5,5%
Uppgift från målsäganden	12	6,0%
Iakttagelse av målsägandens berusningsgrad	12	6,0%
Iakttagelse av den tilltalade (skador mm)	4	2,0%
Uppgift från den tilltalade	5	2,5%
Karaktärsvittne	21	10,5%
Alibivittne	5	2,5%
Övrigt	75	37,5%
Framgår ej	49	24,5%
Totalt	200	100,0%

För en definition av och exempel på de i tabellen använda begreppen hänvisas till tabell 5.2.16.

Den tilltalade eller dennes försvarare har huvudsakligen åberopat förhör med bevispersoner som gjort en övrig iakttagelse (75), dvs. inte någon av de särskilt definierade typerna av iakttagelse. För ca en fjärdedel (24,5 %) av de iakttagelser som har gjorts framgår det inte vilken typ av iakttagelse som bevispersonen gjort.

21 av sammanlagt 200 iakttagelser (10,5 %) har gällt karaktärsbevisning.

Alibibevisning har åberopats beträffande 5 av 200 iakttagelser (2,5 %).

Få iakttagelser (1,5 %) har gällt direkta eller indirekta iakttagelser av själva gärningen.

Iakttagelser gjorda av bevispersoner som flera har åberopat förhör med framgår som ovan nämnts av tabell 5.2.19.

5.2.18 Bevispersoner åberopade av målsägande/målsägandebiträde och typ av iakttagelse

Typ av iakttagelse	Antal	%
Direkt (åsyna)	0	0,0%
Indirekt, knuten till handlingen	0	0,0%
Iakttagelse av målsäganden (skador mm)	6	42,9%
Uppgift från målsäganden	2	14,3%
Iakttagelse av målsägandens berusningsgrad	0	0,0%
Iakttagelse av den tilltalade (skador mm)	0	0,0%
Uppgift från gärningsmannen	0	0,0%
Karaktärvittne	0	0,0%
Alibivittne	0	0,0%
Övrigt	1	7,1%
Framgår ej	5	35,7%
Totalt	14	100,0%

Även här hänvisas till tabell 5.2.16 för förklaring av de olika begreppen.

Som framgår av tabell 5.2.13 ovan har endast 14 förhör med olika bevispersoner åberopats av målsäganden eller målsägandebiträdet. För var och en av dessa personer har en huvudsaklig iakttagelse antecknats.

Den vanligaste iakttagelsen är av målsägandens skador (42,9 %). Beträffande 35,7 % av iakttagelserna framgår det inte av domen vad de gällt.

Två iakttagelser har gällt uppgift från målsäganden. En övrig iakttagelse finns.

Av tabell 5.2.19 nedan framgår typ av iakttagelser gjorda av de bevispersoner som flera parter har åberopat förhör med.

5.2.19 Bevispersoner åberopade av flera parter och typ av iakttagelse

Typ av iakttagelse	Antal	%
Direkt (åsyna)	6	3,7%
Indirekt, knuten till handlingen	6	3,7%
Iakttagelse av målsäganden (skador m.m.)	34	20,9%
Uppgift från målsäganden	62	38,0%
Iakttagelse av målsägandens berusningsgrad	15	9,2%
Iakttagelse av den tilltalade (skador m.m.)	2	1,2%
Uppgift från den tilltalade	4	2,5%
Karaktärsvittne	0	0,0%
Alibivittne	0	0,0%
Övrigt	33	20,2%
Framgår ej	1	0,6%
Totalt	163	100,0%

För en definition av de begrepp som används i denna tabell hänvisas till 5.2.16.

Av denna tabell framgår de iakttagelser som bevispersoner åberopade av flera parter har gjort.

Den vanligaste iakttagelsen gäller uppgift från målsäganden (38 %), iakttagelse av målsäganden (20,9 %) och därefter övrig iakttagelse (20,2 %).

Samma karaktärsbevisning har inte åberopats av flera parter.

5.2.20 Domstolens beaktande av iakttagelser gjorda av bevispersoner

Typ av iakttagelse		Beaktad av domstolen			Totalt
		Ja	Nej	Framgår ej	
Direkt (åsyna)	Antal	94	11	2	107
	%	87,9%	10,3%	1,9%	100,0%
Indirekt, knuten till handlingen	Antal	41	11		52
	%	78,8%	21,2%		100,0%
Iakttagelse av målsäganden (skador mm)	Antal	147	50	1	198
	%	74,2%	25,3%	0,5%	100,0%
Uppgift från målsäganden	Antal	239	77		316
	%	75,6%	24,4%		100,0%
Iakttagelse av målsägandens berusningsgrad	Antal	65	5	1	71
	%	91,5%	7,0%	1,4%	100,0%
Iakttagelse av den tilltalade (skador mm)	Antal	8	4		12
	%	66,7%	33,3%		100,0%
Uppgift från den tilltalade	Antal	16	4		20
	%	80,0%	20,0%		100,0%
Karaktärsvittne	Antal	2	25		27
	%	7,4%	92,6%		100,0%
Alibivittne	Antal	3	2		5
	%	60,0%	40,0%		100,0%
Övrigt	Antal	193	125	1	319
	%	60,5%	39,2%	0,3%	100,0%
Framgår ej	Antal	7	92	2	101
	%	6,9%	91,1%	2,0%	100,0%
Totalt	Antal	815	406	7	1228
	%	66,4%	33,1%	0,6%	100,0%

Denna tabell visar i vilken utsträckning som domstolen har beaktat de olika typerna av iakttagelser. Såsom ovan har framhållits innebär begreppet "Beaktad av domstol" endast att domstolen på något sätt i domen har nämnt eller resonerat kring den iakttagelse som bevispersonen har gjort. Att en iakttagelse har antecknats som beaktad av domstol innebär inte att någon slutsats kan dras om hur domstolen har bedömt iakttagelsen. I denna tabell ingår förutom iakttagelser av bevispersoner åberopade av åklagaren, målsäganden/målsägandebiträdet, den tilltalade/försvaren och flera parter även alla iakttagelser som de bevispersoner gjort där det av domen inte framgår vem som har åberopat förhöret. Detta innebär att det inte är möjligt att läsa samman denna tabell med tabellerna 5.2.16 - 5.2.19.

Av tabellen framgår att domstol i störst utsträckning beaktar iakttagelser av målsägandens berusningsgrad (91,5 %) och direkta iakttagelser (87,9 %).

Därnäst följer uppgifter som den tilltalade lämnat (80,0 %), indirekta iakttagelser knutna till handlingen (78,8 %), uppgift från målsäganden (75,6 %), iakttagelser av målsäganden (74,2 %), iakttagelser av den tilltalade (66,7 %), övrig iakttagelse (60,5 %) och alibibevisning (60,0 %).

Karaktärsbevisning beaktas i liten utsträckning, i två av 25 fall.

5.2.21 Vissa bevispersoners relation till målsäganden

		Obekant	Ytligt bekant	Nära bekant	Nära anhörig	Framgår ej	Totalt
Medtilltalad	Antal	4	30	7	0	2	43
	%	9,3%	69,8%	16,3%	0,0%	4,7%	100,0%
Medmålsägande	Antal	1	4	55	8	5	73
	%	1,4%	5,5%	75,3%	11,0%	6,8%	100,0%
Annat vittne	Antal	56	42	284	167	393	942
	%	5,9%	4,5%	30,1%	17,7%	41,7%	100,0%
Totalt	Antal	61	76	346	175	400	1058
	%	5,8%	7,2%	32,7%	16,5%	37,8%	100,0%

Av denna tabell framgår medtilltalads, medmålsägandes och annat vittnes relation till målsäganden. Professionella vittnens relation till målsäganden har inte varit föremål för granskning.

Beträffande 400 av de sammanlagt 1058 hörda personerna framgår det inte vilken relation de har till målsäganden.

Den vanligaste relationen i granskningen är att målsäganden och den hörde är nära bekanta (32,7 %). Därefter följer i fallande ordning att de är nära anhöriga (16,5 %), ytligt bekanta (7,2%) och obekanta (5,8 %).

5.2.22 Vissa bevispersoners relation till den tilltalade

		Obekant	Ytligt bekant	Nära bekant	Nära anhörig	Framgår ej	Totalt
Medtilltalad	Antal	0	2	39	0	2	43
	%	0,0%	4,7%	90,7%	0,0%	4,7%	100,0%
Medmålsägande	Antal	8	18	31	9	5	71
	%	11,3%	25,4%	43,7%	12,7%	7,0%	100,0%
Annat vittne	Antal	52	70	162	67	587	938
	%	5,5%	7,5%	17,3%	7,1%	62,6%	100,0%
Totalt	Antal	60	90	232	76	594	1052
	%	5,7%	8,6%	22,1%	7,2%	56,5%	100,0%

Det är endast beträffande medtilltalad, medmålsägande och andra vittnen som relationen till den tilltalade har granskats. Professionella vittnen omfattas inte heller här av granskningen.

Beträffande 594 av de hörda 1052 personerna (56,5 %) framgår det inte av domen vilken relation de har till den tilltalade.

Den vanligaste relationen till den tilltalade är nära bekant (22,1 %), följt av ytligt bekant (8,6 %), nära anhörig (7,2 %) och obekant (5,7 %).

5.2.23 Utgång i skuldfrågan då åklagarens enda bevisning är vittnesmål från nära anhörig till målsäganden

Åklagarens enda bevisning nära anhörig till målsägande	Utgång: Skuldfrågan			Total	
	Bifall	Delvis bifall	Ogillande		
Ja	Antal	5	1	5	11
	Rad-%	45,5%	9,1%	45,5%	100,0%
	Kol-%	2,0%	2,6%	6,1%	3,0%
Nej	Antal	247	37	77	361
	Rad-%	68,4%	10,2%	21,3%	100,0%
	Kol-%	98,0%	97,4%	93,9%	97,0%
Totalt	Antal	252	38	82	372
	Rad-%	67,7%	10,2%	22,0%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Denna tabell visar utgången i skuldfrågan när åklagarens enda bevisning är uppgift från nära anhörig till målsäganden. Det är viktigt att observera att det är bevispersoner som endast har åberopats av åklagaren som är föremål för granskningen i denna del. Bevispersoner som är nära anhöriga till målsäganden och som åberopats av flera parter utgör alltså inte underlag till resultaten i denna tabell.

I relativt få, 11 av de 372 granskade åtalspunkterna (3,0 %), har åklagaren som enda bevisning åberopat förhör med en nära anhörig till målsäganden. Av dessa 11 åtalspunkter har lika många helt bifallits som ogillats, nämligen 45,5 %.

5.2.24 Skriftlig bevisning och åberopande

		Åklagaren	Tilltalad/ försvarare	Målsägande /målsägan- debiträde	Flera parter	Fram- går ej	Totalt
Dokumentation av den tilltalades skador	Antal %	16 64,0%	3 12,0%	0 0,0%	5 20,0%	1 4,0%	25 100,0%
Dokumentation av målsägandens skador	Antal %	135 80,8%	1 0,6%	0 0,0%	27 16,2%	4 2,4%	167 100,0%
Annan journal beträffande den tilltalade	Antal %	2 28,6%	2 28,6%	0 0,0%	3 42,9%	0 0,0%	7 100,0%
Annan journal beträffande målsäganden	Antal %	5 33,3%	1 6,7%	4 26,7%	4 26,7%	1 6,7%	15 100,0%
Sakkunnigutlåtande	Antal %	48 81,4%	0 0,0%	0 0,0%	9 15,3%	2 3,4%	59 100,0%
SKL-utlåtande	Antal %	55 75,3%	3 4,1%	0 0,0%	8 11,0%	7 9,6%	73 100,0%
Undersöknings- protokoll	Antal %	41 82,0%	3 6,0%	0 0,0%	5 10,0%	1 2,0%	50 100,0%
Dokumentation av brottsplats	Antal %	67 80,7%	0 0,0%	0 0,0%	10 12,0%	6 7,2%	83 100,0%
Lista över telefon, SMS eller liknande	Antal %	37 68,5%	5 9,3%	0 0,0%	8 14,8%	4 7,4%	54 100,0%
SOS-samtal	Antal %	9 64,3%	0 0,0%	0 0,0%	5 35,7%	0 0,0%	14 100,0%
Dagboksanteckning- ar, brev av den tilltalade	Antal %	3 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	3 100,0%
Dagboksanteckning- ar, brev av målsäganden	Antal %	9 75,0%	1 8,3%	0 0,0%	1 8,3%	1 8,3%	12 100,0%
Konfrontation	Antal %	6 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	6 100,0%
Syn	Antal %	56 70,0%	6 7,5%	0 0,0%	12 15,0%	6 7,5%	80 100,0%
Rekonstruktion	Antal %	0 0,0%	2 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 100,0%
Övrig bevisning	Antal %	28 93,3%	1 3,3%	0 0,0%	1 3,3%	0 0,0%	30 100,0%

Av denna tabell framgår vilken skriftlig bevisning som har åberopats och vem som har åberopat denna. I vissa fall framgår det inte vem eller vilka som har åberopat beviset och detta har då antecknats i kolumnen "Framgår ej".

Med dokumentation av den tilltalades respektive målsägandens skador avses skriftlig dokumentation av respektive persons skada. Det kan t.ex. vara fråga om anteckning i polisanmälan, journalanteckning, rättsintyg eller fotografi av skadan.

Annan journal beträffande tilltalad eller målsäganden kan vara t.ex. journalutdrag beträffande personens psykiska hälsa.

Med termen sakkunnigutlåtande avses t.ex. utlåtande angående tillförlitligheten av barns utsaga och utlåtande angående en tilltalads berusningsgrad.

Med SKL-utlåtande avses utlåtanden från Statens Kriminaltekniska Laboratorium (SKL) angående främst DNA-analyser, men även andra typer av utlåtanden.

Undersökningsprotokoll avser t.ex. protokoll från teknisk undersökning av vapen, kläder, fingrar eller beslagtagna föremål. Dock avses inte protokoll från brottsplatsundersökningar.

Med dokumentation av brottsplatsundersökning avses förutom protokoll från brottsplatsundersökning även fotografi från en brottsplats.

Telefonlistor, listor över SMS och liknande redovisas under egen rubrik. Här återfinns även t.ex. listor över nedladdade chattar från Internet och dokumentation av e-posttrafik.

SOS-samtal som dokumenterats genom t.ex. bandupptagning redovisas för sig.

När det gäller dagboksanteckningar och brev av den tilltalade respektive målsäganden avses även elektroniska brev, e-post.

Med begreppet "Konfrontation" avses såväl video- som fotokonfrontation.

Termen "Syn" inkluderar såväl syn av brottsplats som syn av föremål eller fotografi av föremål.

Med termen "Rekonstruktion" avses rekonstruktion av brottsplats.

Under rubriken "Övrig bevisning" återfinns t.ex. beslagsprotokoll, polisanmälan, promemoria, tjänsteanteckning, anmälan från socialtjänsten, på mobiltelefon inspelad filmsekvens av samlag, foton av sexuella aktiviteter, arbetschema, polisens händelserapport, åtgärdskalender, taxiloggbok, kvitto samt dom och förundersökningsprotokoll där målsäganden hotat anmäla annan man för våldtäkt.

5.2.25 Skriftlig bevisning åberopat av åklagaren och beaktad av domstol

Åberopat bevisning		Beaktad av domstol			Totalt
		Ja	Nej	Framgår ej	
Dokumentation av den tilltalades skador	Antal	11	5		16
	%	68,8%	31,3%		100,0%
Dokumentation av målsägandens skador	Antal	108	27		135
	%	80,0%	20,0%		100,0%
Annan journal beträffande den tilltalade	Antal	0	2		2
	%	0,0%	100,0%		100,0%
Annan journal beträffande målsäganden	Antal	3	2		5
	%	60,0%	40,0%		100,0%
Sakkunnigutlåtande	Antal	31	16	1	48
	%	64,6%	33,3%	2,1%	100,0%
SKL-utlåtande	Antal	47	8		55
	%	85,5%	14,5%		100,0%
Undersökningsprotokoll	Antal	27	14		41
	%	65,9%	34,1%		100,0%
Dokumentation av brottsplatsundersökning	Antal	27	38	2	67
	%	40,3%	56,7%	3,0%	100,0%
Lista över telefon, SMS eller liknande	Antal	32	5		37
	%	86,5%	13,5%		100,0%
SOS-samtal	Antal	8	1		9
	%	88,9%	11,1%		100,0%
Dagboksanteckningar, brev av den tilltalade	Antal	3	0		3
	%	100,0%	0,0%		100,0%
Dagboksanteckningar, brev av målsäganden	Antal	7	2		9
	%	77,8%	22,2%		100,0%
Konfrontation	Antal	5	1		6
	%	83,3%	16,7%		100,0%
Syn	Antal	21	35		56
	%	37,5%	62,5%		100,0%
Övrig bevisning	Antal	22	6		28
	%	78,6%	21,4%		100,0%
Totalt	Antal	352	162	3	517
	%	68,1%	31,3%	0,6%	100,0%

Denna tabell visar vilken typ av skriftlig bevisning som åklagaren har åberopat och i vilken utsträckning som denna uttryckligen har beaktats av domstolen. Om domstolen över huvud taget inte har nämnt beviset i domen har för detta bevis markerats i kolumnen "Nej" under rubriken "Beaktad av domstol". Termen beaktad av domstol innebär inte att någon slutsats kan dras om hur domstolen bedömt bevisningen utan endast att domstolen över huvud taget på något sätt i domen har resonerat kring beviset.

Granskningen har inte omfattat antal skriftliga bevis av respektive typ utan endast förekomst av viss typ av skriftlig bevisning som åklagaren har åberopat i anslutning till respektive åtalspunkt.

Den vanligaste skriftliga bevisningen som åklagaren har åberopat är dokumentation av målsägandens skador. Sådan bevisning förekommer i 135 av de granskade 372 åtalspunkterna. Domstolen har uttryckligen beaktat denna bevisning i 80,0 % av de fall som den åberopats.

Den därpå mest frekvent förekommande bevisningen är dokumentation av brottsplatsundersökning. Bevisning av detta slag har åberopats i 67 av de 372 granskade åtalspunkterna. Domstolen har uttryckligen beaktat denna bevisning i 40,3 % av de fall den åberopats.

Åklagaren har åberopat syn av brottsplats, föremål eller fotografi i 56 av de 372 åtalspunkterna. Domstolen har beaktat denna bevisning till 37,5 %.

I fallande ordning har åklagaren därefter åberopat SKL-utlåtande (55), sakkunnigutlåtande (48), undersökningsprotokoll (41), lista över telefon, SMS eller liknande (37), övrig bevisning (28), dokumentation av den tilltalades skador (16), dagboksanteckning, brev eller liknande av målsäganden och SOS-samtal (vardera 9), foto- eller videokonfrontation (6), annan journal beträffande målsäganden (5), dagboksanteckning, brev eller liknande av den tilltalade (3) och slutligen annan journal beträffande den tilltalade (2).

I vilken utsträckning domstolen har beaktat bevisningen har varierat mellan 0 och 100 %.

Skriftlig bevisning som har åberopats av flera parter redovisas under tabell 5.2.28.

5.2.26 Skriftlig bevisning åberopad av tilltalad/försvare och beaktad av domstol

Åberopad bevisning		Beaktad av domstol		Totalt
		Ja	Nej	
Dokumentation av den tilltalades skador	Antal	3	0	3
	%	100,0%	0,0%	100,0%
Dokumentation av målsägandens skador	Antal	0	1	1
	%	0,0%	100,0%	100,0%
Annan journal beträffande den tilltalade	Antal	0	2	2
	%	0,0%	100,0%	100,0%
Annan journal beträffande målsäganden	Antal	0	1	1
	%	0,0%	100,0%	100,0%
SKL-utlåtande	Antal	1	2	3
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Undersökningsprotokoll	Antal	1	2	3
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Lista över telefon, SMS eller liknande	Antal	3	2	5
	%	60,0%	40,0%	100,0%
Dagboksanteckningar, brev av målsäganden	Antal	1	0	1
	%	100,0%	0,0%	100,0%
Syn	Antal	2	4	6
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Rekonstruktion	Antal	1	1	2
	%	50,0%	50,0%	100,0%
Övrig bevisning	Antal	0	1	1
	%	0,0%	100,0%	100,0%
Totalt	Antal	12	16	28
	%	42,9%	57,1%	100,0%

Angående innebörden av begreppet beaktad av domstol hänvisas till 5.2.25.

Den tilltalade/försvare har inte åberopat skriftlig bevisning i lika stor utsträckning som åklagaren. Vid granskningen har antecknats förekomst av 11 typer av skriftlig bevisning. Flera av typerna (dokumentation av målsägandens skador, annan journal beträffande målsäganden och dagboksanteckningar, brev av målsäganden) har endast åberopats vid en enda åtalspunkt. Det bör dock framhållas att nedan under 5.2.28 har den skriftliga bevisning som flera parter åberopat antecknats. En del av denna bevisning kan vara åberopad av den tilltalade/försvare.

Den vanligaste skriftliga bevisningen som har åberopats av den tilltalade/försvare är syn av brottsplats, föremål eller fotografi. Denna typ av bevisning har den tilltalade/försvare ensam åberopat vid sex åtalspunkter och har av domstol beaktats vid en tredjedel av dessa.

5.2.27 Skriftlig bevisning åberopat av målsägande/målsägandebiträde och beaktad av domstol

Åberopat bevisning		Beaktad av domstol		Totalt
		Ja	Nej	
Annan journal beträffande målsäganden	Antal %	1 25,0%	3 75,0%	4 100,0%
Totalt	Antal %	1 25,0%	3 75,0%	4 100,0%

Beträffande begreppet beaktad av domstol hänvisas till 5.2.25 ovan.

Den enda typ av skriftlig bevisning som målsäganden ensam åberopat är annan journal beträffande målsäganden. Förekomst av denna typ av bevisning har antecknats vid fyra granskade åtalpunkter. Domstol har på något sätt beaktat bevisningen vid en av dessa punkter.

Även för målsäganden/målsägandebiträdet gäller dock att skriftlig bevisning som åberopats av flera parter redovisas under 5.2.28.

5.2.28 Skriftlig bevisning åberopad av flera parter och beaktad av domstol

Åberopad bevisning		Beaktad av domstol		Totalt
		Ja	Nej	
Dokumentation av den tilltalades skador	Antal	1	4	5
	%	20,0%	80,0%	100,0%
Dokumentation av målsägandens skador	Antal	23	4	27
	%	85,2%	14,8%	100,0%
Annan journal beträffande den tilltalade	Antal	3	0	3
	%	100,0%	0,0%	100,0%
Annan journal beträffande målsäganden	Antal	3	1	4
	%	75,0%	25,0%	100,0%
Sakkunnigutlåtande	Antal	6	3	9
	%	66,7%	33,3%	100,0%
SKL-utlåtande	Antal	6	2	8
	%	75,0%	25,0%	100,0%
Undersökningsprotokoll	Antal	1	4	5
	%	20,0%	80,0%	100,0%
Dokumentation av brottsplatsundersökning	Antal	3	7	10
	%	30,0%	70,0%	100,0%
Lista över telefon, SMS eller liknande	Antal	6	2	8
	%	75,0%	25,0%	100,0%
SOS-samtal	Antal	2	3	5
	%	40,0%	60,0%	100,0%
Dagboksanteckningar, brev av målsäganden	Antal	0	1	1
	%	0,0%	100,0%	100,0%
Syn	Antal	4	8	12
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Övrig bevisning	Antal	1	0	1
	%	100,0%	0,0%	100,0%
Totalt	Antal	59	39	98
	%	60,2%	39,8%	100,0%

Angående begreppet "Beaktad av domstol" hänvisas till 5.2.25 ovan.

I flera fall har som ovan påtalats samma bevisning åberopats av fler än en part. Sådan skriftlig bevisning redovisas i denna tabell.

Den vanligaste typen av skriftlig bevisning som åberopats av fler än en part är dokumentation av målsägandens skador. Förekomst av denna bevisning har antecknats vid 27 åtalpunkter och har av domstol på något vis beaktats vid 23 av dessa punkter (85,2 %).

Den näst vanligaste bevisningen är syn av brottsplats, föremål eller fotografi. Denna bevisning förekommer vid 12 åtalpunkter och har beaktats vid en tredjedel av dessa.

5.2.29 Åklagarens åberopande av stödbevisning och utgång i skuldfrågan

Bevisning åberopad av åklagaren utöver förhör med den tilltalade och målsäganden		Utgång i skuldfrågan			Totalt
		Bifall	Delvis bifall	Ogillande	
Ja	Antal	235	35	81	351
	Rad-%	67,0%	10,0%	23,1%	100,0%
	Kol-%	93,3%	92,1%	98,8%	94,4%
Nej	Antal	17	3	1	21
	Rad-%	81,0%	14,3%	4,8%	100,0%
	Kol-%	6,7%	7,9%	1,2%	5,6%
Total	Antal	252	38	82	372
	Rad-%	67,7%	10,2%	22,0%	100,0%
	Kol-%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Med stödbevisning avses i denna granskning all typ av bevisning, muntlig såväl som skriftlig, som har åberopats utöver förhör med den tilltalade och målsäganden. Begreppet stödbevisning innebär inget uttalande om att domstol har beaktat bevisningen vid sin bevisvärdering. I denna tabell redovisas den stödbevisning som åklagaren ensam eller tillsammans med annan part har åberopat.

I 21 av de 372 granskade åtalspunkterna (5,6 %) har åklagaren inte åberopat någon bevisning utöver förhör med den tilltalade och målsäganden. Av dessa 21 åtalspunkter har 17 bifallits, tre delvis bifallits och en ogillats. När det gäller antalet helt eller delvis erkända åtalspunkter där stödbevisning saknas uppgår detta antal till 15, se vidare nedan under tabell 5.2.30.

5.2.30 Åklagarens åberopande av stödbevisning och den tilltalades inställning till gärningspåståendet

Bevisning åberopad av åklagaren utöver förhör med den tilltalade och målsäganden	Den tilltalades inställning till gärningspåståendet					Totalt	
	Förnekar	Vitsordar faktiska omst., förnekar brott	Erkänner helt	Erkänner delvis	Varken erkänner el. förnekar		
Ja	Antal	270	32	14	32	3	351
	Rad-%	76,9%	9,1%	4,0%	9,1%	0,9%	100,0%
	Kol-%	98,9%	94,1%	70,0%	78,0%	75,0%	96,0%
Nej	Antal	3	2	6	9	1	21
	Rad-%	14,3%	9,5%	28,6%	42,9%	4,8%	100,0%
	Kol-%	1,1%	5,9%	30,0%	22,0%	25,0%	5,6%
Total	Antal	273	34	20	41	4	372
	Rad-%	73,4%	9,1%	5,4%	11,0%	1,1%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Med stödbevisning avses i denna granskning, såsom ovan nämnts, all typ av bevisning, muntlig såväl som skriftlig, som har åberopats utöver förhör med den tilltalade och målsäganden. Begreppet stödbevisning innebär inget uttalande om att domstol har beaktat bevisningen vid sin bevisvärdering. I denna tabell redovisas den stödbevisning som åklagaren ensam eller tillsammans med annan part har åberopat.

Såsom ovan under 5.2.29 nämnts förekommer 21 åtalpunkter där åklagaren inte har åberopat någon bevisning utöver förhör med målsäganden och den tilltalade. Beträffande 15 av dessa 21 åtalpunkter har den tilltalade helt eller delvis erkänt gärningen. I tre fall har den tilltalade förnekat brott, i två fall vitsordat de faktiska omständigheterna, men förnekat brott, och i ett fall varken kunnat erkänna eller förneka gärningen. De sex åtalpunkter som inte har erkänts helt eller delvis refereras nedan. Det kan anmärkas att dom beträffande tre av dessa sex åtalpunkter meddelades före Högsta domstolens dom den 2 november 2005 i mål B 3193-05 (NJA I 2005 s. 712), se ovan under 4.5.

När det gäller de tre åtalpunkter där den tilltalade förnekade gärningen och där stödbevisning saknades var omständigheterna följande.

Åklagaren väckte i det första fallet åtal mot den tilltalade för våldtäkt vid tre tillfällen och medhjälp till våldtäkt vid två tillfällen. Målsägande var fem olika kvinnor som inte kände varandra. Två av brotten, våldtäkt vid ett tillfälle och medhjälp till våldtäkt vid ett tillfälle, begicks före lagändringen den 1 april 2005 och omfattas inte av granskningen. Den åtalpunkt där ingen stödbevisning åberopades avsåg åtal för medhjälp till våldtäkt. Åklagaren påstod bland annat att den tilltalade genom att sära på målsägandens ben och hålla fast henne hade tvingat henne till samlag med en okänd man, vilket tingsrätten också fann styrkt. I målet i övrigt åberopade åklagaren bevisning i

form av uppgifter från de fyra andra målsägandena, vittnesuppgifter från två väninnor till två av målsägandena, journalanteckning, läkarintyg och fotografier respektive rättsintyg och fotografier beträffande tre av målsägandena. Även målsägandena åberopade viss bevisning. Tingsrätten dömde den tilltalade för samtliga de åtalade brotten. Hovrätten fastställde tingsrättens dom i skuldfrågan (Svea Hovrätts dom 2005-09-12 i mål B 5808-05).

I det andra fallet väckte åklagaren åtal mot en tilltalad för ofredande vid ett tillfälle och försök till våldtäkt vid två andra tillfällen. Brotten riktade sig mot tre olika målsäganden. Beträffande en av åtalspunkterna för försök till våldtäkt åberopade åklagaren viss skriftlig bevisning, men beträffande den andra åtalspunkten åberopades inte någon bevisning utöver förhör med målsäganden och den tilltalade. Den tilltalade dömdes av tingsrätten för försök till sexuellt tvång beträffande den åtalspunkt där åklagaren inte hade åberopat någon stödbevisning och i övrigt för ofredande vid två tillfällen. Åklagaren överklagade tingsrättens dom beträffande den åtalspunkt avseende försök till våldtäkt som av tingsrätten hade bedömts som ofredande och yrkade att gärningen skulle rubriceras som försök till våldtäkt. Hovrätten ändrade tingsrättens dom i enlighet med åklagarens yrkande (Svea hovrätts dom 2006-04-21 i mål B 1687-06, ej enhällig).

I det tredje fallet hade åklagaren väckt åtal mot en tilltalad för grov kvinnofridskränkning och våldtäkt vid två olika tillfällen mot samma målsägande. Åtalet omfattade bl.a. också påståenden om misshandel vid tre olika tillfällen mot tre andra målsäganden och olaga hot vid tre olika tillfällen mot ytterligare tre målsäganden. Vid samtliga dessa åtalspunkter åberopade åklagaren vid tingsrätten olika typer av bevisning. Tingsrätten dömde den tilltalade bl.a. för våldtäkt vid två olika tillfällen mot samma målsägande. Den tilltalade överklagade tingsrättens dom och yrkade bl.a. att hovrätten skulle ogilla de båda åtalen för våldtäkt. Beträffande en av dessa åtalspunkter åberopade åklagaren inte förhör med det vittne som hade hörts i tingsrätten och inte heller någon annan bevisning. Däremot åberopade den tilltalade förhör med två nya vittnen avseende denna åtalspunkt. Hovrätten anförde bl.a. att de båda vittnen som den tilltalade hade åberopat först i hovrätten hade brukat amfetamin och alkohol i anslutning till det påstådda övergreppet och att det därför fanns anledning att anta att de inte hade haft de bästa förutsättningar att göra korrekta iakttagelser. Hovrätten fann att målsägandens berättelse var i sådan grad trovärdig och tillförlitlig att den skulle ligga till grund för bedömningen av åtalet. Tingsrättens dom i skuldfrågan fastställdes (Hovrättens för Övre Norrland dom 2006-05-05 i mål B 243-06).

Beträffande de två åtalspunkter där den tilltalade vitsordade de faktiska omständigheterna, men förnekade brott och där ingen stödbevisning åberopades var omständigheterna följande.

I det första fallet hade den tilltalade åtalats för försök till våldtäkt och olaga hot vid ett tillfälle samt misshandel och olaga hot vid ett annat tillfälle. Alla brotten påstods ha begåtts mot samma målsägande. Endast den tilltalades och målsägandens uppgifter fanns beträffande åtalet för försök till våldtäkt och olaga hot vid det ena tillfället. Beträffande åtalet för misshandel och olaga hot vid det andra tillfället hade åklagaren åberopat förhör med fyra vittnen och

ett rättsintyg. När det gäller åtalet för försök till våldtäkt var omständigheterna följande. Den tilltalade hade bjudit hem målsäganden på middag, knuffat ner henne i en soffa, dragit upp tröjan och "skruvat" på hennes bröst samt försökt att knäppa upp skärpet på hennes byxor. I tingsrätten nekade den tilltalade till att över huvud taget ha bjudit hem målsäganden på middag. Tingsrätten fann att målsägandens uppgifter var alltför speciella och detaljerade för att utgöra ett påhitt och menade att det kunde hållas för visst att händelsen hade utspelat sig som hon hade berättat. Däremot fann tingsrätten inte att den tilltalades beteende hade utgjort något våldtäktsförsök. Tingsrätten dömde honom för misshandel och olaga hot vid ett tillfälle. I hovrätten vidgick den tilltalade de faktiska omständigheterna men invände att han trodde att målsäganden var med på hans handlande. Hovrätten fann målsäganden trovärdig och lade hennes berättelse till grund för bedömningen samt dömde den tilltalade även för försök till våldtäkt och olaga hot vid det andra tillfället (Svea hovrätts dom 2005-09-28 i mål B 6437-05).

I det andra fallet hade två tilltalade åtalats för grov våldtäkt mot barn avseende samma målsägande. En av de tilltalade åtalades även för grov våldtäkt mot barn genom att under flera månaders tid ha haft upprepade samlag med samma målsägande. Beträffande det övergrepp som de båda tilltalade samtidigt hade utfört åberopade åklagaren bevisning i form av vittnesförhör med två personer, rättsintyg och fotografier, PM över målsägandens skador, beslagsprotokoll och PM över husrannsakan. Även de tilltalade åberopade viss bevisning. I den del åtalet avsåg endast en av de tilltalade åberopades ingen bevisning. Den tilltalade vidgick dock de faktiska omständigheterna, men invände att gärningen inte inneburit något övergrepp med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan honom och målsäganden. Tingsrätten dömde båda för grov våldtäkt mot barn såvitt avsåg det gemensamma övergreppet och en av de tilltalade för sexuellt utnyttjande av barn såvitt avsåg de upprepade samlagen. I hovrätten åberopade målsäganden även viss skriftlig bevisning i form av ett yttrande från en kurator. Hovrätten fastställde tingsrättens dom i skuldfrågan (Hovrättens för Nedre Norrland dom 2005-12-28 i mål B 1153-05).

När det gäller den åtalspunkt där den tilltalade varken kunde erkänna eller förneka gärningen och som ogillades var omständigheterna följande. Den tilltalade åtalades för grov kvinnofridskränkning och våldtäkt vid två tillfällen mot samma målsägande samt för misshandel och olaga hot av hennes mor. I den del åtalet avsåg grov kvinnofridskränkning åberopades vittnesförhör med en polisman samt journalanteckningar, rättsintyg, fotografier och beslagsprotokoll. Beträffande åtalet för misshandel åberopades muntlig bevisning. Tingsrätten ansåg att målsägandens berättelse hade en sådan tillförlitlighet att den kunde läggas till grund för bedömningen av de påstådda gärningarna. När det gällde den åtalspunkt för våldtäkt som den tilltalade varken kunde erkänna eller förneka anförde rätten att målsäganden inte själv var säker på att det hade varit fråga om avsiktligt våld och ogillade därför åtalet i den delen men dömde den tilltalade i övrigt för grov kvinnofridskränkning, våldtäkt, misshandel och olaga hot (Stockholms tingsrätts dom den 31 oktober 2005 i mål B 20311-05).

5.3 Övriga tabeller m.m.

5.3.1 Tid mellan brott och dom för samtliga granskade brottstyper

Beträffande 23,9 % av de granskade åtalspunkterna har en tid om upp till tre månader förflutit mellan brott och dom samt beträffande 36,3 % upp till sex månader. Detta innebär sammantaget att beträffande 60,2 % har en tid om upp till sex månader förflutit mellan brott och dom.

Det bör dock understrykas att granskningen endast omfattar brott begångna under tidsperioden från och med den 1 april 2005 till och med den 30 september 2006. Eftersom granskningen endast omfattar denna ganska begränsade tid är det svårt att dra några bestämda slutsatser av resultatet i denna del. För flera av de granskade brottstyperna är det inte heller ovanligt att det går relativt lång tid från det att gärningen begås till dess att den upptäcks, utreds och lagförs.

5.3.2 Den tilltalades och målsägandens kön

I 371 (99,7 %) av de granskade 372 åtalspunkterna är det män som är tilltalade. Den enda kvinna som åtalats var vid gärningen 16 år och hon dömdes för medhjälp till sexuellt utnyttjande av barn.

Av de granskade 372 åtalspunkterna har det beträffande två av dem inte varit möjligt att ur respektive dom utläsa målsägandens kön. Av övriga 370 åtalspunkter är antalet kvinnliga målsägande 348 (93,5 %) och antalet manliga målsägande 22 (5,9 %). Granskningen omfattar även brott riktade mot barn. Termerna man och kvinna har dock genomgående använts i granskningen.

5.3.3 Den tilltalades ålder (år) vid brottsdatum

Tilltalades ålder vid brottsdatum	Antal	%	% av giltiga	Kumul. %
15-19 år	66	17,7	17,9	17,9
20-24 år	78	21,0	21,2	39,1
25-29 år	53	14,2	14,4	53,5
30-34 år	54	14,5	14,7	68,2
35-39 år	29	7,8	7,9	76,1
40-44 år	41	11,0	11,1	87,2
45-49 år	18	4,8	4,9	92,1
50-54 år	12	3,2	3,3	95,4
55-59 år	8	2,2	2,2	97,6
60-64 år	5	1,3	1,4	98,9
65-69 år	2	0,5	0,5	99,5
75+ år	2	0,5	0,5	100,0
Totalt	368	98,9	100,0	
Uppgift saknas	4	1,1		
Totalt	372	100,0		

Vid fyra av de granskade 372 åtalpunkterna har den tilltalades ålder vid brottsdatum inte kunnat anges.

Beträffande två av dessa fyra åtalpunkter var samme tilltalad åtalad för grov våldtäkt mot två målsägande och dömdes i tingsrätten för dessa brott. I hovrätten invände han att han var under 15 år vid gärningstillfällena. Hovrätten fann att det inte kunde anses ställt bortom allt rimligt tvivel att han vid tidpunkten för de aktuella brotten hade uppnått 15 års ålder och lämnade därför åtalen för grov våldtäkt utan bifall. Hans födelsedatum framgår inte av domen (Göta hovrätts dom 2005-07-15 i mål B 1325-05). I en annan dom konstaterade hovrätten att den tilltalade i tingsrätten hade lämnat falska uppgifter om sin identitet. I hovrätten vägrade han att besvara frågor om sin identitet och genom domen dömdes okänd för våldtäkt (Svea Hovrätts dom 2006-04-21 i mål B1464-06).

Av de 372 tilltalade är 66 i åldersintervallet 15-19 år (17,7 %), 78 i intervallet 20-24 år (21,0 %), 53 i intervallet 25-29 år (14,2 %) och 54 i intervallet 30-34 år (14,5 %). Annorlunda uttryckt är 67,4 % av samtliga 372 tilltalade i åldersgruppen 15-34 år.

5.3.4 Målsägandens ålder (år) vid brottsdatum

Målsägandens ålder vid brottsdatum	Antal	%	% av giltiga	Kumul. %
0-6 år	8	2,2	4,8	4,8
7-12 år	22	5,9	13,3	18,1
13 år	29	7,8	17,5	35,5
14 år	54	14,5	32,5	68,1
15 år	15	4,0	9,0	77,1
16 år	15	4,0	9,0	86,1
17-20 år	14	3,8	8,4	94,6
21+ år	9	2,4	5,4	100,0
Totalt	166	44,6	100,0	
Uppgift saknas	206	55,4		
Totalt	372	100,0		

Domstolarna har i ett mycket stort antal domar helt sekretessbelagt målsägandens identitetsuppgifter. Beträffande 166 av de granskade åtalpunkterna har målsägandens ålder angetts, medan denna uppgift saknas beträffande 206 av de granskade gärningarna. Om domstolen i domen har angett målsägandens födelseår har vid granskningen och vid ifyllandet av granskningsmallen det antagandet gjorts att målsäganden är född den 1 januari det år som domstolen angett.

Av de 166 åtalpunkter där målsägandens ålder har kunnat utläsas framgår det att 94,6 % av målsägandena var 20 år eller yngre vid brottsdatum. Det bör dock framhållas att det kan antas att domstolarna framför allt anger målsägandens födelseår eller ålder när det är fråga om en ung målsägande. Detta särskilt som för några av de granskade gärningarna - våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn samt för försök och medhjälp till dessa brott - målsägandens ålder är av avgörande betydelse för rubriceringen av gärningen.

5.3.5 Alkohol-/drogpåverkan och utgång i skuldfrågan

Utgång i skuldfrågan		Den tilltalade: Alkohol- eller drogpåverkan angetts av rätten		Totalt	Målsäganden: Alkohol- eller drogpåverkan angetts av rätten		Totalt
		Ja	Nej		Ja	Nej	
Bifall	Antal	96	156	252	105	147	252
	Rad-%	38,1%	61,9%	100,0%	41,7%	58,3%	100,0%
	Kol-%	66,7%	68,4%	67,7%	63,6%	71,0%	67,7%
Delvis bifall	Antal	14	24	38	14	24	38
	Rad-%	36,8%	63,2%	100,0%	36,8%	63,2%	100,0%
	Kol-%	9,7%	10,5%	10,2%	8,5%	11,6%	10,2%
Ogillande	Antal	34	48	82	46	36	82
	Rad-%	41,5%	58,5%	100,0%	56,1%	43,9%	100,0%
	Kol-%	23,6%	21,1%	22,0%	27,9%	17,4%	22,0%
Totalt	Antal	144	228	372	165	207	372
	Rad-%	38,7%	61,3%	100,0%	44,4%	55,6%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Vid flera av de granskade åtalpunkterna framgår det inte om den tilltalade eller målsäganden varit påverkade av alkohol eller droger. Kolumnen "Nej" rymmer såväl de åtalpunkter där det av domen uttryckligen framgår att respektive hörd person vid gärningstillfället inte var alkohol- eller drogpåverkad, som de fall där det inte av domen framgår om personen varit påverkad. Ibland har uppgifterna i den granskade domen gett anledning anta att målsäganden eller den tilltalade varit påverkade, t.ex. när det angetts att de varit på fest och det framgår att samtliga hörda vittnena varit berusade. I sådana fall har det dock ändå inte antecknats att den tilltalade eller målsäganden varit påverkade om detta inte uttryckligen angetts.

Säkra resultat av granskningen i denna del kan mot denna bakgrund endast dras när förekomst av alkohol- eller drogpåverkan angetts. Anteckning i kolumnen "Ja" har skett vid all förekomst av alkohol- eller drogpåverkan utan hänsyn till konsumerad mängd, berusningsgrad eller dylikt.

Av de 144 gärningar där förekomst av alkohol- eller drogpåverkan har markerats hos den tilltalade har åtalet för 110 gärningar bifallits eller delvis bifallits, medan åtalet för 34 gärningar har ogillats. Av de 165 gärningar där förekomst av alkohol- eller drogpåverkan har markerats hos målsäganden har åtalet beträffande 119 gärningar bifallits eller delvis bifallits, medan 46 har ogillats.

5.3.6 Den tilltalades alkohol-/drogpåverkan och målsägandens trovärdighet

Den tilltalade: Alkohol- eller drogpåverkan angetts av rätten		Målsäganden uttryckligen bedömd som trovärdig		Totalt
		Ja	Nej	
Ja	Antal	88	55	143
	Rad-%	61,5%	38,5%	100,0%
	Kol-%	43,3%	33,1%	38,8%
Nej	Antal	115	111	226
	Rad-%	50,9%	49,1%	100,0%
	Kol-%	56,7%	66,9%	61,2%
Totalt	Antal	203	166	369
	Rad-%	55,0%	45,0%	100,0%
	Kol-%	100,0%	100,0%	100,0%

Av denna tabell framgår det i vilken utsträckning som målsäganden har bedömts som trovärdig i förhållande till om den tilltalade har bedömts som påverkad. Som ovan vid flera tillfällen angetts har det beträffande målsägandens trovärdighet i kolumnen "Ja" markerats endast om målsäganden uttryckligen bedömts som trovärdig. För det fall att målsäganden inte har bedömts som trovärdig eller om domstolen inte uttryckligen har uttalat sig angående detta har en markering skett i kolumnen "Nej". På motsvarande sätt har beträffande den tilltalades alkohol- och drogpåverkan endast markerats i kolumnen "Ja" om det i domen har angetts att den tilltalade har varit påverkad, medan det har antecknats i kolumnen "Nej" såväl när den tilltalade inte har varit berusad som när det inte av domen framgår om så har varit fallet eller ej. Angående antalet granskade åtalpunkter när det gäller resultat som rör målsägandens trovärdighet hänvisas till tabell 5.2.5.

Inledningsvis kan nämnas att även följande resultat, som dock inte redovisas i tabellform, har framkommit vid granskningen. Den tilltalade har uttryckligen bedömts som trovärdig vid sammanlagt 12 av 372 åtalpunkter. Beträffande fyra av dessa 12 åtalpunkter har den tilltalade angetts vara alkohol- eller drogpåverkad. Vid övriga åtta åtalpunkter när den tilltalade bedömts som trovärdig har han eller hon inte varit påverkad alternativt så saknas uppgift om den tilltalades påverkansgrad. Målsäganden har uttryckligen bedömts som trovärdig vid 203 av 369 åtalpunkter. Vid 90 av dessa 203 åtalpunkter har målsäganden varit alkohol- eller drogpåverkad.

Av den ovan redovisade tabellen framgår följande. Målsäganden har beträffande 88 av 143 åtalpunkter (61,5 %) bedömts som trovärdig när den tilltalade angetts ha varit påverkad. Detta kan jämföras med att målsäganden i 115 av 226 punkter (50,9 %) har bedömts som trovärdig när den tilltalade inte har varit påverkad eller uppgift om ev. påverkansgrad saknats i domen. Målsäganden bedöms således oftare som trovärdig då den tilltalade varit alkohol- eller drogpåverkad. Resultatet måste dock tolkas mot bakgrund av den inledningsvis redovisade problematiken när det gäller granskningen i denna del.

5.3.7 Åberopande av uppgifter som har lämnats under förundersökning

Åklagaren har beträffande 43 av 372 åtalspunkter (11,6 %) i domstol åberopat uppgifter som målsäganden lämnat under förundersökningen. Av dessa 43 åtalspunkter har 34 helt eller delvis bifallits (79,1 %) och 9 ogillats (20,9 %). I 329 av 372 åtalspunkter (88,4 %) har åklagaren inte åberopat uppgifter som målsäganden lämnat tidigare under förundersökningen alternativt har domstolen inte antecknat i domen att så skulle ha varit fallet.

Åklagaren har i 27 av 372 åtalspunkter (7,3 %) åberopat uppgifter som den tilltalade lämnat under förundersökningen. Av dessa 27 åtalspunkter har 23 helt eller delvis bifallits (85,2 %) och fyra ogillats (14,8 %). I 345 av 372 åtalspunkter (92,7 %) har åklagaren inte åberopat uppgifter som den tilltalade lämnat under förundersökningen alternativt har detta förhållande inte antecknats i domen.

Uppgift som medtilltalad lämnat under förundersökningen har av någon eller flera parter (åklagare, målsägande/målsägandebiträde, tilltalad/försvare) åberopats beträffande 4 av 43 förhör (9,3 %). När det gäller uppgift ur förundersökning från medmålsägande har sådan åberopats av någon eller flera parter vid 7 av 73 förhör (9,6 %) och uppgift från annat vittne vid 17 av 942 förhör (1,8 %).